

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA REGIONIÁLNÍ A ENVIRONMENTÁLNÍ EKONOMIKY

Socioekonomická a environmentální analýza obce Velká nad Veličkou

Socio-economic and Environmental Analysis of Velká nad Veličkou

Student: Bc. Martina Michalčíková

Vedoucí diplomové práce: Ing. Magdaléna Drastichová, Ph.D

Ostrava 2016

Zadání diplomové práce

Student: **Bc. Martina Michalčíková**
Studijní program: **N6202 Hospodářská politika a správa**
Studijní obor: **6202T040 Regionální rozvoj**
Téma: **Socioekonomická a environmentální analýza obce Velká nad Veličkou**
Socio-economic and Environmental Analysis of Velká nad Veličkou
Jazyk vypracování: **čeština**

Zásady pro vypracování:

1. Úvod
 2. Teoretická východiska analýzy udržitelnosti obce
 3. Socioekonomická a environmentální analýza obce Velká nad Veličkou
 4. Zhodnocení udržitelnosti obce Velká nad Veličkou
 5. Závěr
- Seznam použité literatury
Seznam zkratk
Prohlášení o využití výsledků diplomové práce
Seznam příloh
Přílohy

Seznam doporučené odborné literatury:

- MAIER, Karel et al. *Udržitelný rozvoj území*. Praha: Grada Publishing, 2012. 256 s. ISBN 978-80-247-4198-7.
MEZŘICKÝ, Václav. *Environmentální politika a udržitelný rozvoj*. Praha: Portál, 2005. 208 s. ISBN 80-7367-003-8.
VLČKOVÁ, Jitka. *Průvodce ochranou životního prostředí pro veřejnou správu*. Praha: Ireas, 2008. 416 s. ISBN 978-80-86684-49-9.

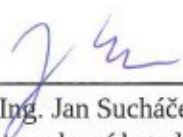
Formální náležitosti a rozsah diplomové práce stanoví pokyny pro vypracování zveřejněné na webových stránkách fakulty.

Vedoucí diplomové práce: **Ing. Magdaléna Drastichová, Ph.D.**

Datum zadání: 20.11.2015

Datum odevzdání: 22.04.2016

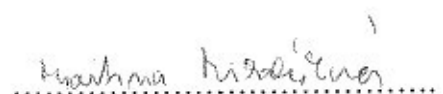

doc. Ing. Jan Sucháček, Ph.D.
vedoucí katedry

prof. Dr. Ing. Dana Dluhošová
děkanka fakulty

Prohlášení

Místopřísežně prohlašuji, že jsem celou diplomovou práci, včetně příloh, vypracovala samostatně.

V Ostravě dne 22. dubna 2016

Bc. Martina Michalčíková

Poděkování

Chtěla bych poděkovat vedoucí mé diplomové práce paní Ing. Magdaléně Drastichové, Ph.D. za její ochotu, cenné rady a čas, který mi věnovala. Za poskytnutí informací děkuji panu starostovi Ing. Jiřímu Pšurnému, dále děkuji paní Mgr. Olze Majerechové a mým rodičům, blízkým a kamarádům patří poděkování za rady a psychickou podporu.

Bc. Martina Michalčíková

Obsah

<u>1</u>	<u>Úvod</u>	5
<u>2</u>	<u>Teoretická východiska analýzy udržitelnosti obce</u>	7
<u>2.1</u>	<u>Vznik mezinárodní environmentální politiky</u>	7
<u>2.1.1</u>	<u>Vývoj mezinárodní environmentální politiky v období do roku 1980</u>	7
<u>2.1.2</u>	<u>Vývoj mezinárodní environmentální politiky v osmdesátých letech</u>	9
<u>2.1.3</u>	<u>Vývoj mezinárodní environmentální politiky v devadesátých letech</u>	10
<u>2.1.4</u>	<u>Vývoj mezinárodní environmentální politiky po roce 2000</u>	11
<u>2.2</u>	<u>Environmentální politika Evropské Unie</u>	13
<u>2.2.1</u>	<u>Akční programy pro životní prostředí</u>	14
<u>2.3</u>	<u>Environmentální politika České republiky</u>	17
<u>2.3.1</u>	<u>Zakladatelské období (1990 až 1992)</u>	18
<u>2.3.2</u>	<u>Implementační období (1993 až 1997)</u>	18
<u>2.3.3</u>	<u>Předvstupní období (1998 až 2003)</u>	18
<u>2.3.4</u>	<u>Období po vstupu do Evropské unie</u>	19
<u>2.4</u>	<u>Subjekty environmentální politiky</u>	20
<u>2.5</u>	<u>Udržitelný rozvoj</u>	24
<u>2.5.1</u>	<u>Udržitelný rozvoj na mezinárodní úrovni</u>	24
<u>2.5.2</u>	<u>Udržitelný rozvoj na úrovni Evropské Unie</u>	29
<u>2.5.3</u>	<u>Udržitelný rozvoj na úrovni České republiky</u>	31
<u>2.5.4</u>	<u>Pilíře udržitelného rozvoje</u>	34
<u>2.5.5</u>	<u>Indikátory udržitelného rozvoje</u>	37
<u>2.6</u>	<u>Obec Velká nad Veličkou</u>	40
<u>2.6.1</u>	<u>Historie obce</u>	40
<u>2.6.2</u>	<u>Vybavenost obce</u>	41
<u>3</u>	<u>Socioekonomická a environmentální analýza Velké nad Veličkou</u>	43
<u>3.1</u>	<u>Socioekonomický pilíř</u>	43

3.1.1	Věková struktura obyvatelstva	43
3.1.2	Přirozený přírůstek obyvatelstva	45
3.1.3	Index stáří	46
3.1.4	Podíl nezaměstnaných osob	49
3.1.5	Celková likvidita	51
3.2	Environmentální pilíř	51
3.2.1	Podíl domů napojených na ČOV	52
3.2.2	Kvalita pitné vody v obci	53
3.2.3	Koeficient ekologické stability	54
3.3	Shrnutí výsledků socioekonomického a environmentálního pilíře	56
4	Zhodnocení udržitelnosti obce Velká nad Veličkou	58
4.1	SWOT analýza obce	58
4.2	Zhodnocení udržitelnosti obce a doporučení	61
5	Závěr	64
	Seznam použité literatury	67
	Seznam obrázků	76
	Seznam grafů	77
	Seznam tabulek	78
	Seznam vzorců	79
	Seznam zkratk	80
	Prohlášení o využití výsledků diplomové práce	
	Seznam příloh	
	Přílohy	

Úvod

Udržitelný rozvoj je konceptem, který se v posledních letech užívá stále častěji nejen ve vědecké a politické oblasti, ale i na úrovni měst. Bývá také spojován se vzděláním a osvětou, což svědčí jak o jeho narůstajícím významu, tak zvyšující se popularizaci. U ekonomik jednotlivých zemí byl a stále je kladen důraz na ekonomický růst a na jeho rychle zvyšující se tempo, které je všeobecným znakem úspěšnosti zemí. S ekonomickým růstem ekonomik a růstem populace (zejména v rozvojových zemích) je vytvářen stále vyšší tlak na přírodní zdroje, které slouží k uspokojování lidských potřeb. Koncepte udržitelného rozvoje vymezuje, jak se má lidská společnost chovat, aby její vývoj nebyl spojen se stále větší degradací životního prostředí, a naopak vedl k jeho zlepšení. Hlavní myšlenkou je vytvořit „udržitelný systém“, který bude fungovat i do budoucna, a dosáhnout stabilního vztahu mezi lidskou činností a přírodním světem.

Za účelem dosažení udržitelného rozvoje v globálním měřítku musí dojít k přehodnocení správy věcí veřejných a souvisejících procesů na místní, regionální i globální úrovni. Problematikou jak dosáhnout udržitelného rozvoje na místní úrovni se zabývá místní Agenda 21, která představuje akční plán pro rozvoj obce a zavádí principy udržitelného rozvoje do praxe.

Tato diplomová práce je zaměřena na problematiku udržitelného rozvoje obce Velká nad Veličkou, přičemž socioekonomická a environmentální analýza byla použita za účelem odhalení, zda se obec k udržitelnému rozvoji přibližuje či nikoliv. Obec byla vybrána kvůli osobnímu zájmu a přínosem práce je odhalení nedostatků v rámci socioekonomického a environmentálního pilíře a stanovení doporučení pro obec.

Prioritním cílem práce je zhodnotit udržitelnost obce Velká nad Veličkou z ekonomického, sociálního a environmentálního hlediska. Dílčím cílem je odhalit možné nedostatky v rámci socioekonomického a environmentálního pilíře udržitelného rozvoje. Na základě zjištěných výsledků jsou navrženy i konkrétní možnosti řešení pro obec. V rámci diplomové práce jsou aplikovány především metody analýzy, komparace, syntézy a neúplné indukce. První z nich je použita při zkoumání vybraných indikátorů v rámci socioekonomického a environmentálního pilíře. Dále je aplikovaná komparace, kdy jsou pro větší přehlednost pro určité indikátory srovnávány hodnoty buď za okresy, kraje, nebo v rámci Evropské unie. Dále je použita metoda syntézy v rámci shrnutí jednotlivých indikátorů do ucelené části. Analýza je dále využita i v rámci sestavení SWOT analýzy dané

obce. Poslední použitou metodou je tzv. neúplná indukce, která napomůže k celkovému zhodnocení a k vyvození obecných závěrů. Důležitou součástí práce je i výběr vhodné odborné literatury, a to jak psané, tak internetové. Jako hlavní zdroje dat je použita databáze Českého statistického úřadu, Regionální informační systém a databáze ÚFIS spadající pod Ministerstvo financí ČR.

Práce je rozdělena do třech základních kapitol, a ty se dále dělí do jednotlivých podkapitol. Prvním systematicky uspořádaným celkem (kapitola č. 2) jsou teoretická východiska analýzy udržitelnosti obce. Kapitola je „vstupem“ k danému tématu a popisuje především samotný vývoj environmentální politiky na mezinárodní úrovni, dále na úrovni Evropské unie a v neposlední řadě na úrovni České republiky. Jsou zde popsány nejdůležitější konference, dokumenty i subjekty, které se podílejí na utváření této politiky. Další podkapitola je zaměřena na udržitelný rozvoj, jeho stručný vývoj, pilíře a způsob měření. Poslední podkapitola obsahuje základní informace o obci, konkrétně její geografickou charakteristiku, historii a vybavenost obce.

Třetí kapitola zahrnuje samotnou analýzu udržitelného rozvoje obce, přičemž pro celistvost práce je součástí i stručný popis daných indikátorů. Indikátory jsou rozděleny do dvou pilířů – socioekonomického a environmentálního.

Čtvrtá kapitola je zaměřena na celkové zhodnocení a závěrečná doporučení pro obec Velká nad Veličkou v socioekonomické a environmentální oblasti. Celkové zhodnocení je doplněno o SWOT analýzu, která je uvedena do kontextu s použitými indikátory a na základě toho jsou navržena konkrétní doporučení.

Teoretická východiska analýzy udržitelnosti obce

Předmětem kapitoly je vývoj environmentální politiky (EP) v rámci jednotlivých úrovní (mezinárodní, Evropské unie, České republiky), dále jsou popsány subjekty a prostředky dané politiky. Součástí je i vysvětlení pojmu udržitelný rozvoj (SD), který je často spojován s ochranou životního prostředí (ŽP), která ale ve skutečnosti tvoří pouze jednu jeho třetinu. Dalšími jsou rovina sociální a ekonomická. V návaznosti na další kapitolu je charakterizována obec, která je předmětem výzkumu.

Vznik mezinárodní environmentální politiky

Pojem environmentální se dá jednoduše vysvětlit jako „týkající se ŽP“ (Slovník cizích slov, 2005). Základním účelem politiky ŽP je poskytovat rámec a vodítka pro rozhodování a aktivity na mezinárodní, celostátní, krajské i místní úrovni, směřující k dosažení dalšího zlepšení kvality ŽP jako celku i stavu jeho složek a součástí. Politika ŽP je zaměřena na uplatnění principů SD, na pokračování integrace hlediska ŽP do sektorových politik a na zvyšování ekonomické efektivnosti a sociální přijatelnosti environmentálních programů, projektů a činností (MŽP, 2008).

Cílem politiky ŽP je uchovat a vylepšit kvalitu ŽP a života i zdraví obyvatel při respektování požadavků SD. Dále také reaguje na potřebu vzájemné integrace sektorově orientovaných aktivit a zároveň reaguje na všechny závažné změny stavu ŽP (CENIA, 2012). Významnou úlohu v rámci mezinárodní environmentální politiky (MEP) plní Organizace spojených národů (OSN) a jeho instituce. Dalšími účastníky MEP jsou mezinárodní organizace např. Světová obchodní organizace (WTO), Mezinárodní měnový fond (MMF), Světová banka (WB), nadnárodní uskupení jako jsou EU, Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD), volná koalice rozvojových zemí tzv. G77 a podobně, téměř dvě stě suverénních států, nevládní organizace a iniciativy atd. (Šimíčková, 2011).

Vývoj mezinárodní environmentální politiky v období do roku 1980

Počátky rozvoje moderního environmentalismu spadají do období 50. a 60. let minulého století, ke kterému přispěla řada publikací a iniciativ, které měly celosvětový ohlas. Jednou z nich je kniha Rachel Carsonové *Silent Spring* (v překladu *Tiché nebo také Mlčící jaro*) zabývající se důsledky obrovského nárůstu použití pesticidů v zemědělství (Carsonová, 1962), dále kniha Paula Ehrlicha *The Population bomb* (*Populační bomba*), která se zabývala vazbami mezi růstem světové populace, čerpáním zdrojů a ŽP (Ehrlich, 1968). Dále je

to založení Environmentálního ochranného fondu s cílem dosáhnout zákaz používání DDT¹ soudní cestou (1967), zahájení Mezinárodního biologického programu za účasti řady zemí. V jeho průběhu byl shromážděn obrovský soubor dat, který byl významným zdrojem rozvoje vědecky založeného environmentalismu (1963) apod. K šíření environmentalismu přispěla i řada ekologických katastrof, přičemž nejznámější byla havárie lodi Torrey Canyon u pobřeží Británie (1967), kde uniklo značné množství ropy (Král, 2012).

Důležitým milníkem byl rok 1972, kdy se od 5. do 16. června² konala první mezinárodní konference ve Stockholmu pod názvem „*Konference OSN o lidském životním prostředí*“ (The United Nation Conference on the Human Environment, Stockholmská konference)“. Účastnilo se jí 113 delegací z celého světa. Stockholmská konference vyslala světu jasný a silný signál: „Planeta Země, jediná, kterou máme (heslem konference bylo „Pouze jedna Země“ – Only One Earth), je vážně ohrožena námi samými, kteří si neuvědomujeme zranitelnost jejího životodárného systému, a svou vlastní neuváženou činností ji poškozujeme. Komíny našich továren a elektráren vypouští do ovzduší obrovská množství emisí, produkujeme stále více odpadů, znečišťujeme vody na pevnině i v mořích nejrůznějšími škodlivými látkami. Důsledky našich činů trpí příroda, lidské zdraví a životodárné systémy planety jsou ohroženy v globálním měřítku.“ Účastníci konference se shodli na tom, že nadále již není možno hospodářskou činnost provádět bez ohledu na ŽP (Moldan, 2009). Ochrana a zlepšení lidského ŽP byl hlavní problém, který měl vliv na blahobyt a na hospodářský rozvoj celé planety. Stockholmská konference přijala *Deklaraci o lidském životním prostředí* formulující 26 principů, jimiž se pak řídily mezinárodní akce během následujících dvou desetiletí. Dalším velmi důležitým výsledkem byl *Akční plán lidského životního prostředí*, který obsahoval 109 rozhodnutí pokrývajících různé oblasti ŽP. Na konferenci také bylo doporučeno vytvoření ústředního orgánu zodpovědného celosvětově za environmentální záležitosti. Na základě toho vytvořilo v roce 1972 Valné shromáždění OSN nový podpůrný program – Program OSN pro životní prostředí (UNEP) (Mezřický, 2005).

Posláním UNEPu je stimulovat a koordinovat podklady pro rozhodování příznivé v rámci ŽP. V roce 1992 se UNEP stal jednou z nejvýznamnějších organizací pomáhající

¹ DDT – aromatická halogen sloučenina (organochlorid), bezbarvý nebo bílý krystalický prášek špatně rozpustný ve vodě, ale dobře rozpustný v některých organických rozpouštědlech, např. v tucích

² 5. června byl vyhlášen Mezinárodní den životního prostředí

prosazovat závěry přijatých dokumentů, zejména Agendy 21 a mezinárodních smluv. Sídlo tohoto programu je v keňském hlavním městě Nairobi (UNEP, 2005).

V tomto období byly podepsány i významné mezinárodní úmluvy, mezi které patří Ramsarská úmluva o mokřadech (podepsaná 2. 2. 1971), která vytváří rámec pro celosvětovou ochranu a rozumné užití všech typů mokřadů, a také seznam ohrožených mokřadů. Dále úmluva o mezinárodním obchodu s ohroženými druhy volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin (CITES), sjednaná v roce 1973 ve Washingtonu. Cílem této úmluvy je chránit ohrožené živočichy a rostliny před hrozbou vyhubení v přírodě z důvodu nadměrného využívání pro komerční účely (jednou ze smluvních stran úmluvy je i ČR). Další významnou úmluvou byla Bonnská úmluva o ochraně stěhovavých druhů a volně žijících ptáků (1979) (Šimíčková, 2011). Významnou úmluvou byla také Úmluva o dálkovém znečišťování ovzduší přesahujícím hranice států (1979), která patří k významným nástrojům prevence přenosu znečišťování ovzduší na velké vzdálenosti (MŽP, 2008).

Vývoj mezinárodní environmentální politiky v osmdesátých letech

V 80. letech se výrazně zvýšilo povědomí o ŽP a o potřebě zohlednit jeho problémy v jiných sektorech - například v ekonomickém, dále v sektoru průmyslu apod. (Mezřický, 2005). Příčinou mohla být řada katastrof, které se v tomto období udály: např. únik chemických látek v továrně Union Carbide v Indii v Bhopálu, který si vyžádal tři tisíce lidských životů, dalších 20 tisíc lidí bylo těžce zdravotně postiženo. Výbuch jaderného reaktoru v Černobylu (1986), jenž si kromě lidských životů a dlouhodobého postižení desítek tisíců obyvatel vyžádal vystěhování a uzavření celé oblasti; nebo také havárie tankeru Exxon Valdez, z něhož vytekl velký objem ropy a způsobil ekologickou katastrofu. V roce 1981 byla sestavena pracovní skupina, která měla za úkol sestavit rámcovou globální úmluvu na ochranu ozonové vrstvy. Cílem bylo připravit všeobecnou smlouvu týkající se problému ničení ozonu (Úmluva o ochraně ozonové vrstvy podepsána ve Vídni dne 22. 3. 1985) (Šimíčková, 2011).

Důležitou úlohu v tomto období sehrálo také přijetí Světové charty přírody Valným shromážděním OSN dne 28. října 1982, které konstatovalo, že lidstvo je součástí přírody a že život závisí na neporušeném fungování přírodních systémů, které zajišťují energii a výživu (United Nations, 1982). V roce 1983 byla zřízena Valným shromážděním OSN Světová komise pro životní prostředí a rozvoj (WCED), jejímž úkolem bylo vyhodnocení spojitosti ŽP a rozvoje lidstva a na základě doporučení této komise schválilo v roce 1992 Valné

shromáždění vytvoření Komise pro udržitelný rozvoj (CSD). CSD je jedna z funkčních komisí Hospodářské a sociální rady OSN (ECOSOC) (Mezřický, 2005). Roku 1987 byla Valným shromážděním OSN přijata zpráva *Naše společná budoucnost*. Zpráva byla vypracována WCED a poprvé definovala pojem trvale udržitelný rozvoj jako rozvoj, který uspokojuje současné potřeby, aniž by omezoval schopnost budoucích generací uspokojit jejich potřeby (MMR, 2012).

K nejvýznamnějším výsledkům 80. let patřily přijetí Úmluvy o ochraně ozonové vrstvy (Vídeňské úmluvy, 1985) a následně i prvního prováděcího Protokolu o látkách, které porušují ozonovou vrstvu (Montrealského protokolu, 1987). Dále ustanovení Mezivládního panelu o klimatické změně (IPCC) v roce 1988, jehož úkolem bylo ocenění vědeckých, technických a socioekonomických informací, vtažujících se k rizikům antropogenní klimatické změny a rozhodnutí o konání *Konference OSN o životním prostředí a rozvoji* (UNCED) v Rio de Janeiro v roce 1992 (Šimíčková, 2011).

V období 80. let se postupně do procesu formování EP zapojily i další organizace a instituce - například OECD, ale i představitelé podnikatelské sféry apod.

Vývoj mezinárodní environmentální politiky v devadesátých letech

Mezi nejdůležitější události pro rozvoj EP patří UNCED, která se konala od 3. do 14. června 1992 v brazilském Rio de Janeiro. Na této konferenci se již intenzivně diskutuje o nutnosti dosáhnout tzv. trvale udržitelného rozvoje lidské společnosti (Vlčková, 2008). *Deklarace o životním prostředí a rozvoji* přijatá na této konferenci uznala „nedělitelnost a vzájemnou závislost všeho na Zemi, která je naším domovem“ a také vyzvala k respektování zájmů všech na ochraně integrity globálních environmentálních a rozvojových systémů. Deklarace dále sjednotila potřeby ochrany ŽP s potřebami rozvoje vytvořením koncepce SD. Definovala 27 zásad ochrany ŽP a dosažení SD (Mezřický, 2005).

Účastníci konference vypracovali rozsáhlý akční plán o 40 kapitolách a přibližně 1000 stranách zvaný *Agenda 21*. Heslem celé Konference bylo „V našich rukou“ a konstatovala, že ekonomický vývoj nemá dosud v žádné zemi ani v žádném odvětví trvale udržitelný charakter (Moldan, 2009). Na Summitu Země byly k podpisům připraveny dvě důležité úmluvy, Rámcová úmluva OSN o změně klimatu (UNFCCC) a Úmluva o biologické rozmanitosti (CBD). UNFCCC vstoupila v platnost dne 21. 3. 1994 a jejím cílem bylo dosáhnout stabilizace koncentrací skleníkových plynů v atmosféře na úrovni, která by umožnila předejít nebezpečným důsledkům vzájemného působení lidstva a klimatického

systému. Této úrovni by mělo být dosaženo v takovém časovém období, které umožní ekosystémům, aby se přirozenou cestou přizpůsobily změně klimatu, přičemž by nebyla ohrožena produkce potravin, a hospodářskému rozvoji, aby mohl pokračovat udržitelným způsobem (OSN, 1992). Na UNFCCC navázal Kjótský protokol, o kterém bylo jednáno na prvním zasedání smluvních stran v Berlíně v březnu 1995. Protokol měl obsahovat opatření ke snížení emisí v hospodářsky rozvinutých zemích pro období po roce 2000. Po dlouhém období byl Kjótský protokol přijat dne 11. prosince 1997 v Kjótu a zavazuje signatářské země k snížení emisí skleníkových plynů nejméně o 5,2 % ve srovnání se stavem v roce 1990 (MŽP, 2008). CBD se řadí k nejvýznamnějším úmluvám v oblasti ŽP a v platnost vstoupila 29. prosince 1993. Cílem je ochrana biologické rozmanitosti, která je chápána jako rozmanitost všech živých organismů a systémů, jichž jsou tyto organismy součástí, dále udržitelné využívání jejich složek a spravedlivé a rovnocenné rozdělování přínosů plynoucích z genetických zdrojů. K úmluvě byl přijat i Cartagenský protokol o biologické bezpečnosti s cílem zajistit ochranu a bezpečnost při zacházení, využívání a přenosu živých modifikovaných organismů především přes hranice. Dne 29. 10. 2010 byl v japonské Nagoji přijat tzv. Nagojský protokol o přístupu ke genetickým zdrojům a spravedlivém a rovnocenném sdílení přínosů plynoucích z jejich využívání (Informační systém Úmluvy o biologické rozmanitosti, 2016).

Vývoj mezinárodní environmentální politiky po roce 2000

V tomto období se odehrály dva velmi důležité summity. První z nich byl *Summit tisíciletí* (Millennium Summit, 2000), kde byly přijaty cíle pro další rozvoj lidstva. Tyto cíle byly vytyčeny v *Deklaraci k miléniu*, která obsahovala osm hlavních cílů, osmnáct dílčích cílů a více než čtyřicet ukazatelů umožňujících jejich kvantifikaci, sledování a hodnocení míry jejich plnění. Hlavní cíle měly být zpravidla splněny do roku 2015 (Šimíčková, 2011).

Přehled rozvojových cílů milénia (MDGs)

1. Odstranit extrémní chudobu a hlad
 - snížit na polovinu počet extrémně chudých lidí a podíl lidí trpících hladem.
2. Zpřístupnit základní vzdělání pro všechny
 - zajistit, aby všechny děti (chlapci, dívky) absolvovaly plné základní vzdělání.
3. Prosazovat rovnost pohlaví a posílit postavení žen
 - do roku 2005 odstranit rozdíly v přístupu mužů a žen k základnímu a vyššímu vzdělání a do roku 2015 dosáhnout téhož na všech úrovních vzdělání.

4. Omezit dětskou úmrtnost
 - snížit o dvě třetiny míru úmrtnosti u dětí mladších 5 let.
5. Zlepšit zdraví matek
 - snížit o tři čtvrtiny míru úmrtnosti matek.
6. Bojovat proti HIV/AIDS, malárii a jiným nemocem
 - zastavit šíření těchto nemocí, snižovat procento nově nakažených a snížit míru jejich výskytu.
7. Zajistit trvalou udržitelnost životního prostředí
 - začlenit principy trvale udržitelného rozvoje do národních politik a programů; zvrátit proces ubývání přírodních zdrojů;
 - snížit na polovinu podíl lidí, kteří nemají trvalý přístup k nezávadné pitné vodě;
 - do roku 2020 dosáhnout výrazného zlepšení životních podmínek alespoň 100 milionů lidí přebývajících v chudinských předměstích velkoměst v tzv. slumech.
8. Vytvořit globální partnerství pro rozvoj
 - je potřeba zajistit, aby všichni lidé mohli využívat přínosů nových technologií, zejména informačních a komunikačních;
 - ve spolupráci s farmaceutickými společnostmi umožnit dostupnost základních léků v rozvojových zemích (Polášková, 2011).

MDGs je žádoucí sledovat hlavně kvůli skutečnosti, že přes 1,2 miliardy lidí žije s méně než jedním dolarem na den. U obyvatelstva, které umře na následky podvýživy, tvoří až polovinu děti, a přestože vyspělé státy vyčleňují na rozvojovou pomoc milióny dolarů, nedaří se odstranit strukturální nedostatky, nasměrovat chudé státy k hospodářskému růstu a najít komplexní řešení chudoby. Vyřešení těchto problémů by přispělo k lepším podmínkám pro budoucí generace, což se shoduje s cílem SD.

Tohoto summitu se zúčastnila i ČR, kterou zastupoval prezident Václav Havel. Současně probíhala i příprava druhého důležitého zmiňovaného summitu, a to *Světového summitu o udržitelném rozvoji* (WSSD) v Johannesburgu (Ekolist, 2002). Summit se konal ve dnech 26. srpna až 4. září 2002 a místo konání nebylo zvoleno náhodně. Johannesburg v sobě zahrnoval nejen ambiciózní ekonomický rozvoj odrážející globalizaci, ale zároveň ztělesňoval i střet s přetrvávající zaostalostí černého kontinentu. Tímto mělo být upozorněno na problémy Afriky, která je stále nejchudším kontinentem světa (Ekolist, 2002). Cílem

summitu bylo posoudit pokrok, dosažený světovým společenstvím při realizaci závěrů UNCED po deseti letech (Rio de Janeiro 1992), která svými klíčovými dokumenty (Deklarací z Ria a Agendou 21) vytyčila cestu k SD. Hlavním výstupem byl *Implementační plán z WSSD* (Plan of Implementation of the World Summit on Sustainable Development) a *Johannesburská deklarace o udržitelném rozvoji* (Johannesburg Declaration on Sustainable Development) (Ministerstvo zahraničních věcí, 2003).

V rámci EP se využívá řada dobrovolných nástrojů ochrany ŽP. Tzv. systémy environmentálního řízení (EMS) představují v současné době nejrozšířenější způsob, jak může organizace deklarovat, že v rámci své činnosti dbá na ochranu ŽP a že při produkci výrobků či poskytování služeb jsou zvažovány také jejich dopady na ŽP. K zavedení EMS může organizace využít buď některý ze standardizovaných přístupů (mezinárodní norma ISO 14001, program EMAS), nebo zavést EMS pouze neformálně, tj. bez certifikace nezávislou třetí stranou (MŽP, 2008). Jedním ze standardizovaných přístupů je systém environmentálního managementu založený na normě ISO 14001, která byla vydaná v roce 1996 Mezinárodní organizací pro normalizaci (ISO – International Organization for Standardization). Lze ji použít jak v soukromých, tak ve veřejných organizacích a jejich částech – ve firmách, na úřadech a v institucích. Program systému environmentálního řízení a auditu (EMAS) představuje jeden ze způsobů, kterým může organizace přistoupit k zavedení EMS.

Environmentální politika Evropské Unie

EP EU se rozvíjela pomalu, postupně přijímala specifická opatření na řešení specifických problémů. V minulosti však Evropské společenství (ES) nekladlo takový důraz na ŽP. V 50. letech vznikly dvě významné smlouvy, které položily základy integrace mezi evropskými státy. První z nich je Pařížská smlouva (1951), díky které vzniklo Evropského společenství uhlí a oceli (ESUO). Druhou byla Římská smlouva, která v roce 1957 rozhodla o vzniku organizace Evropské společenství pro atomovou energii (EURATOM) a Evropského hospodářského společenství (EHS) (Jančářová, 2004). Ani jedna ze zmiňovaných smluv neobsahovala žádnou zmínku o politice ŽP. Až v návaznosti na Stockholmskou konferenci (1972) začala Evropská komise intenzivněji pracovat na problémech v oblasti ŽP, kdy předsedové vlád států ES přišli s výzvou, aby Komise navrhla první akční program pro životní prostředí (EAP).

Podobně jako u MEP, i zde lze rozdělit vývoj do několika fází, ale v tomto případě etapy odrážejí vývoj základních smluv ES. Do roku 2016 bylo přijato sedm EAP, které spolu se Strategií udržitelného rozvoje EU v současnosti tvoří základní pilíře environmentální legislativy EU, určují jejich globální iniciativu a vztah k mezinárodnímu environmentálnímu právu (Euroskop, 2010). První Strategie udržitelného rozvoje EU, kterou navrhla Evropská komise, byla přijata dne 16. června 2001 na zasedání Evropské rady v Göteborgu (Rada EU, 2006).

Akční programy pro životní prostředí

EAP jsou střednědobé, programové, strategické, politické dokumenty, jež tvoří základ EP EU. Formulují hlavní rysy pojetí environmentálních problémů a reflektují strategické uvažování doby, v níž byly přijaty. Od 70. let jde o základní vodítka v rozvoji EP EU. EAP obvykle představovaly, do 6. EAP, nezávazné politické dokumenty, přičemž jejich historický vývoj se vyznačoval převážně svojí kontinuitou než revolučními změnami (Hlaváček, 2007).

První EAP byl přijat 22. listopadu 1973 na období 5 let dopředu. Definoval základní principy EP a stal se základem pro budoucí EP ES. Cílem politiky ES v oblasti ŽP bylo zlepšení prostředí a kvality života, okolí a životních podmínek národů ES. První EAP zdůraznil nutnost komplexního hodnocení dopadů jiných politik na ŽP ve snaze zabránit škodlivým aktivitám a vymezil také řadu principů, mezi které patří prevence je účinnější jak léčba, princip „znečišťoval platí“, princip mezinárodní spolupráce v oblasti ochrany ŽP, ochrana ŽP je povinností každého, princip subsidiarity a zásada výchovy a osvěty. Principů bylo celkově 11, ale zde jsou vyjmenovány jen ty, které jsou důležité pro účel práce.

Druhý EAP byl vymezen pro roky 1977-1981, na již dříve definované cíle a přístupy navázal a některé dále prohloubil. Zvláštní pozornost věnoval ochraně přírody. Oba akční programy se v souhrnu zabývaly nejpodrobněji kvalitou ovzduší a vody. Právě v případě ochrany vody byly díky akčním programům prosazeny velmi striktní standardy kvality pitné vody (Leimerová, 2015).

Pro období 1982-1986 byl přijat *třetí EAP*. K nejvýznamnějším principům v tomto období již patřil princip integrace environmentálního rozměru do ostatních politik. Hlavní rysy EP, jež byly rozvinuty v průběhu prvních tří environmentálních akčních programů, lze shrnout do následujících oblastí:

- zaměření politiky na opatření proti znečištění;
- přístup založený na předcházení a předvídání;

- politika integrace environmentálních cílů do ostatních politik (Šimíčková, 2011).

V roce 1986 byl podepsán *Jednotný evropský akt* (JEA, též Akt o jednotné Evropě, Single European Act), který představuje první rozsáhlou změnu Smlouvy o založení EHS. v platnost vstoupil 1. července 1987. Základním cílem JEA bylo oživit proces evropské integrace za účelem dokončení vnitřního trhu. JEA se skládá z úvodu, čtyř hlav a obsahuje sérii prohlášení přijatých konferencí (Evropa, 2010).

Čtvrtý EAP byl přijat v roce 1987 a představil základy směřování EP ES mezi léty 1989-1994 a také strategické změny orientace v ochraně ŽP. Jeho formulace zohledňuje roli ekonomických aspektů v EP. Podporoval snahu ES o soulad cílů vnitřního trhu a ochrany ŽP. Vedle toho formuloval nutnou potřebu snížit energetickou a materiální náročnost výroby a minimalizovat vytváření odpadů. Zahájil také důležitou diskuzi o tzv. sektorovém přístupu, který spočíval ve vlivu strategických a ekonomických sektorů na ŽP (Leimerová, 2015).

Pátý EAP (oficiální název je „Směrem k trvalé udržitelnosti“) navazuje na předchozí čtyři programy, které byly přijímány vždy na období 4-5 let a představuje základní politicko-strategický dokument ES pro oblast ŽP nejméně v období 1993-2000 a vzhledem ke své komplexnosti pravděpodobně i pro dalších 10-15 let. To znamená, že na rozdíl od předchozích programů se zaměřuje na cíle dlouhodobějšího charakteru a také na globálnější přístup. Program vychází z principu subsidiarity a principu integrace (Cenia, 2012). Program pokračuje v řešení problému ŽP v oblastech klimatických změn, znečišťování vod a řízení odpadu, ale usiluje také o vytvoření nových vztahů mezi aktéry v environmentální sféře. Došlo k přesunu od čistě EP k integraci do pěti ekonomických sektorů: zemědělství, energetiky, průmyslu, turistiky a dopravy. Z hlediska hodnocení plnění 5EAP schválila Komise 10. ledna 1996 Zprávu o pokroku v implementaci. Jedná se o vyhodnocení, které bylo provedeno tři roky po jeho vstupu v platnost a zdůrazňuje potřebu změny ke zlepšení jeho efektivity. Pokroku bylo dosaženo v oblasti sektorů, a to nejvýrazněji v průmyslové výrobě, kde existovala legislativa již 20 let a ekonomické výhody bylo rychle vidět. Nejméně viditelný pokrok byl naopak v sektoru zemědělství a turismu. Komise nakonec došla k závěru, že „navzdory některým zlepšením (...) zůstává celkový stav ŽP i nadále příčinou vážných starostí (a) ... bez zesílené integrace zájmů ochrany ŽP do ekonomických sektorů v zájmu rozpoznání původu environmentálních problémů a bez silnější účasti a závazku občanů a činitelů zůstane náš rozvoj z hlediska ŽP trvale neudržitelný navzdory novým environmentálním opatřením“ (Centrum pro otázky životního prostředí, 2005).

Šestý EAP byl znám také pod názvem Životní prostředí 2010: Naše budoucnost, naše volba. Program byl stanoven pro období 2001 až 2010 a byl vytvořen za účelem zajištění efektivnější aplikace zákonů o ŽP v členských státech EU, dále pak začlenění problematiky ŽP do dalších oblastí hospodářství a podněcování občanů i podniků k intenzivnějšímu úsilí o lepší ŽP. Akční plán se zaměřuje zejména na boj proti změně klimatu a na ochranu biologické rozmanitosti, což představuje ochranu přírodních systémů, zabránění půdní eroze a znečišťování. Dále se zaměřuje na snižování dopadů znečištění ŽP na zdraví a lepší využívání přírodních zdrojů a odpadového hospodářství (Businessinfo, 2009).

Sedmý EAP byl přijat v listopadu roku 2013 a politiky této oblasti se jím mají řídit do roku 2020. Tento program uvádí devět prioritních cílů, z nichž se tři týkají hlavní oblasti činnosti: ochrany přírody, efektivnějšího využívání zdrojů a zavedení nízkouhlíkového hospodářství a ochrany lidského zdraví před environmentálními tlaky. Další čtyři se soustředí na to, jak mohou EU a členské státy spolupracovat na dosažení těchto záměrů např. lepším prováděním právních předpisů EU v oblasti ŽP. Dále špičkovou vědou a výzkumem, aby přijímané politiky vycházely z lepších poznatků, širšími a prozíravějšími investicemi zahrnujícími tzv. zelené pobídky a promítajícími environmentální náklady do cen, silnější integrací environmentálních otázek do politik ostatních oblastí. Poslední dva cíle jsou zaměřeny na lepší městské prostředí a globální spolupráci (Evropská komise, 2014).

Podle Smlouvy o fungování EU (ve znění Lisabonské smlouvy, Hlava XX, článek 191) politika Unie v oblasti ŽP přispívá k sledování následujících cílů:

- zachování, ochrana a zlepšování kvality ŽP;
- ochrana lidského zdraví;
- uvážlivé a racionální využívání přírodních zdrojů;
- podpora opatření na mezinárodní úrovni určených k řešení regionálních a celosvětových problémů ŽP, a zejména boj proti změna klimatu.

Při přípravě politiky v oblasti ŽP přihlédne Unie k:

- dostupným vědeckým a technickým údajům;
- podmínkám ŽP v různých regionech Unie;
- možnému prospěchu a nákladům plynoucím z činnosti nebo nečinnosti;
- hospodářskému a sociálnímu rozvoji Unie jako celku a vyváženému rozvoji jejích regionů.

V rámci svých pravomocí spolupracují Unie a členské státy se třetími zeměmi a s příslušnými mezinárodními organizacemi (Úřední věstník EU, 2010).

Významným dobrovolným nástrojem EP (viz podkapitola 2.1) je Program systému environmentálního řízení a auditu (EMAS), který byl zřízen Evropskou komisí, a proto je také součástí této podkapitoly. Vznikl za účelem zjišťování a sledování vlivu činností organizací na ŽP a zveřejňování informací formou jednotlivých environmentálních prohlášení (prohlášení k životnímu prostředí). Lze i říci, že EMAS rozšiřuje systém ISO 14001 (CENIA, 2012).

Environmentální politika České republiky

ŽP jako předmět politiky péče o ŽP bylo v legislativě ČR definováno spolu s dalšími pojmy zákonem č. 17/1992 Sb., o životním prostředí (dále jen zákon o ŽP). Zákon definuje ŽP následovně: „Životním prostředím je vše, co vytváří přirozené podmínky existence organismů včetně člověka a je předpokladem jejich dalšího vývoje. Jeho složkami jsou zejména ovzduší, voda, horniny, půda, organismy, ekosystémy a energie.“ Rovněž definuje pojem ochrana ŽP dle § 9: „Ochrana životního prostředí zahrnuje činnosti, jimiž se předchází znečišťování nebo poškozování životního prostředí, nebo se toto znečišťování nebo poškozování omezuje a odstraňuje. Zahrnuje ochranu jeho jednotlivých složek, druhů organismů nebo konkrétních ekosystémů a jejich vzájemných vazeb, ale i ochranu životního prostředí jako celku“(Zákon o životním prostředí, 1992).

O ochraně ŽP, jako o samostatném odvětví lidské činnosti, se objevovaly první informace přibližně od poloviny 20. století, avšak ochrana a regulace některých složek ŽP se na území Československé republiky objevovala už dříve, a to především v oblasti ochrany vod, lesů a nerostných surovin v podobě „vodního“, „lesního“ a „horního“ práva. Vláda v průběhu 50. let vydala několik právních předpisů, např. zákon o vodním hospodářství tzv. vodní zákon (č. 11/1955 Sb.) a o státní ochraně přírody (č. 40/1956 Sb.). Šlo však pouze o speciální ochranu přírody. V minulém režimu (1948 – 1989) byla ochrana a péče o ŽP nedostačující. Objevily se sice nějaké pokusy řešit problémy v oblasti ŽP, nedosáhly však požadovaných výsledků (Ritschelová, 2006).

V rámci období ČR (od roku 1990 do současnosti) lze členit vývoj politiky ŽP do čtyř fází: zakladatelské období, implementační období, předvstupní období a evropské období, tedy období po vstupu do EU.

Zakladatelské období (1990 až 1992)

Zakladatelské období bylo předznačeno tzv. „Duhovým programem“, který představoval politický program, jehož hlavním rysem byla příprava a schválení první generace nové environmentální legislativy a novelizace některých zákonů z předchozích let. Vláda ho přijala usnesením č. 338 dne 12. prosince 1990. Byly založeny nové instituce státní správy, zejména Ministerstvo životního prostředí (MŽP, 1990), Česká inspekce životního prostředí (1991) a také instituce podpůrné jako např. Státní fond životního prostředí ČR (1991) nebo Český ekologický ústav (1992). Stav jednotlivých složek ŽP se postupně, avšak díky ekonomické transformaci národního hospodářství, zlepšoval mimo jiné omezením či úplným zastavením mnoha energeticky náročných a silně znečišťujících výrob (CENIA, 2005). Bylo přijato několik velmi důležitých a významných zákonů, jako byl nový zákon o ochraně ovzduší (č. 309/1991 Sb.), vůbec první zákon o odpadech (č. 238/1991 Sb.) v historii českého území, zákon o životním prostředí (č. 17/1992 Sb.) v podobě první komplexní právní normy či první zákon o posuzování vlivů na životní prostředí (č. 100/2001 Sb.) (Ritschelová, 2006).

Implementační období (1993 až 1997)

Hlavním rysem tohoto období bylo uvedení dříve definované environmentální legislativy do praxe, naopak se omezila tvorba nových předpisů. Legislativa v oblasti nakládání s odpady musela být přizpůsobena novým požadavkům, jež vyplývaly ze vstupu ČR do OECD, který napomohl k liberalizaci tehdejší legislativy, hlavně v nakládání s odpady, a také k přípravě nové legislativy, například zaměřující se na chemické látky. Dále novou legislativní úpravu vyžadovalo připojení k Montrealskému protokolu o látkách porušujících ozonovou vrstvu, konkrétně zákaz výroby a dovozu tzv. tvrdých freonů a úpravu dalších látek poškozujících ozonovou vrstvu Země (CENIA, 2005). Po dlouhých a intenzivních debatách byla v roce 1995 schválena Státní politika životního prostředí. Jednalo se o strategický dokument, jehož hlavním cílem bylo dosažení srovnatelné úrovně stavu ŽP v zemi s úrovní v tehdejších členských státech EU v horizontu 10 let (tedy do roku 2005). Trvalým cílem bylo postupně zlepšovat kvalitu ŽP ČR a přispívat k řešení globálních problémů ŽP (Vláda ČR, 1995).

Předvstupní období (1998 až 2003)

Předvstupní období bylo zaměřeno na přípravu ČR na vstup do EU. Prakticky všechny dosavadní právní předpisy byly nahrazeny předpisy novými např. geneticky modifikované

organizmy (GMO), prevence průmyslových havárií, integrovaná prevence a omezování znečištění (IPPC), obaly a obalové odpady. Nové změny nastaly zejména kvůli sladění českého práva s právem EU (CENIA, 2005). V roce 1999 byla schválena a v roce 2001 aktualizována nová Státní politika životního prostředí, která je plně slučitelná s EP ES (6EAP, Strategie udržitelného rozvoje, Implementační plán, Deklarace Životní prostředí pro Evropu přijatou dne 23. května v Kyjevě). Vývoj byl výrazně ovlivněn reformou veřejné správy, kdy velká část kompetencí přešla na 13 nově vzniklých krajů a hlavní město Praha (MŽP, 2001).

Období po vstupu do Evropské unie

Po vstupu do EU se ČR začala aktivně zapojovat do tvorby legislativního rámce a jednotlivých politik EU. Sdílená pravomoc podle smlouvy o fungování EU ve znění Lisabonské smlouvy definuje, že EU a země EU mohou vytvářet právní předpisy a přijímat právně závazné akty. Země EU uplatňují vlastní pravomoc v případech, kdy EU vlastní pravomoc neuplatňuje nebo se rozhodla ji neuplatňovat. Sdílená pravomoc se uplatňuje v oblastech vnitřního trhu, sociální politiky (ale jen pokud jde o hlediska vymezená ve Smlouvě), hospodářské, sociální a územní soudržnosti, zemědělství a rybolovu, kromě zachování biologických mořských zdrojů. Dále se týká oblastí ŽP, ochrany spotřebitele, dopravy, transevropské sítě, energetiky, prostoru svobody, bezpečnosti a práva a společných otázek bezpečnosti jako je veřejné zdraví (Úřední věstník EU, 2010). V březnu 2004 byla vládou ČR schválena Státní politika životního prostředí (SPŽP) pro období 2004-2010, která vymezovala základní rámec pro dlouhodobé a střednědobé směřování rozvoje environmentálního rozměru SD ČR (CENIA, 2012). Ačkoliv je SPŽP dokumentem vládním, je pro jeho realizaci naprosto nezbytná aktivní účast široké veřejnosti, partnerů z oblasti podnikatelských subjektů, nestátních neziskových organizací, vědy a výzkumu a dalších. Soustředí se, v souladu s 6EAP, na 4 prioritní oblasti:

1. ochrana přírody, krajiny a biologické rozmanitosti;
2. udržitelné využívání přírodních zdrojů, materiálové toky a nakládání s odpady;
3. ŽP a kvalita života;
4. ochrana klimatického systému Země a omezení dálkového přenosu znečištění ovzduší.

Toto rozčlenění klade důraz především na integrovanou ochranu ekosystémů a krajiny, SD a zlepšování kvality života (MŽP, 2004). V rámci vyhodnocení bylo zjištěno, že některá opatření jsou již splněna, jiná částečně, některé implementace opatření dále probíhají, nebo se

je nedaří plnit. Jelikož je plnění některých úkolů dlouhodobou záležitostí nebylo je možno splnit ve sledovaném období. V tomto období se také podařilo zajistit dobrou spolupráci s ostatními resorty při tvorbě sektorových politik, přesto však v integraci EP do sektorových politik i nadále existují rezervy. Slabou stránkou zejména zůstává propojení cílů s praxí a zpětná vazba (MŽP, 2008). SPŽP byla nahrazena platným Strategickým rámcem udržitelného rozvoje České republiky, který byl schválen 11. ledna 2010 a byl aktualizován do roku 2015. Tento dokument tvoří dlouhodobý rámec pro politická rozhodování v kontextu mezinárodních závazků, které ČR přijala v souvislosti s členstvím v EU, OECD a OSN, respektující zároveň specifické podmínky ČR (Euroskop, 2005).

V roce 2012 byla přijata nová SPŽP ČR pro období 2012-2020, jejímž hlavním cílem je zajistit zdravé a kvalitní ŽP pro občany žijící v ČR, výrazně přispět k efektivnímu využívání veškerých zdrojů a minimalizovat negativní dopady lidské činnosti na ŽP, včetně dopadů přesahujících hranice státu, a přispět tak k zlepšování kvality života v Evropě i celosvětově (MŽP, 2014). Nová SPŽP je zaměřena na tematické oblasti, jako je ochrana a udržitelné využívání zdrojů, ochrana klimatu zlepšení kvality ovzduší, ochrana přírody a krajiny a bezpečné prostředí. Jakožto člen EU klade ČR v oblasti ŽP důraz na plnění závazků plynoucích ze schválené environmentální legislativy EU (MŽP, 2008).

Subjekty environmentální politiky

Na přípravě a uplatňování EP by se měl podílet celý společensko-politický systém. Tento systém se dá chápat jako jednotnost vazeb a závislostí, k nimž dochází mezi lidmi, sociálními skupinami a společenskými institucemi v procesu tvorby a kontroly politiky (Mezřický, 2005). EP má jednak své přímé aktéry, což jsou subjekty politiky, a jednak zainteresované strany (Lisa, 2012). Následující část popisuje jednotlivé subjekty EP.

Mezinárodní organizace

Mezinárodní vládní organizace jsou na jedné straně víceúčelové jako je OSN, a na druhé straně specializované agentury působící na celosvětové nebo regionální úrovni, kde řadíme například Program OSN pro životní prostředí (UNEP), Světovou banku (WB), Světovou zdravotnickou organizaci (WHO), Organizaci OSN pro výživu a zemědělství (FAO) (Lisa, 2012). Tyto organizace mají potenciál ovlivňovat EP ve čtyřech základních směrech:

- určují, kterými oblastmi EP se mezinárodní společenství bude zabývat; důležitými jsou v tomto směru UNEP a Konference OSN o udržitelném rozvoji (UNCSD);

- mohou vyvolat a ovlivňovat průběh jednání o mezinárodních systémech utváření a realizace EP;
- mohou vytvářet nezávaznou kodifikaci norem jednání; jsou efektivnější, jelikož nevyžadují mechanismy vynucování; problémem však je, že k nim mohou klíčoví aktéři a zainteresované strany EP přistupovat podle svého uvážení, případně je i ignorovat;
- mohou ovlivňovat EP na národní úrovni (Porter, Brown, 1996).

Stát a jeho instituce

Tuto skupinu představuje parlament, vláda, další ústřední orgány státní správy (ministerstva, vládní agentury apod.), státní administrativa (byrokracie) a silové instituce (policie, armáda). Parlament předkládá MŽP prováděcí programy a zprávy o stavu ŽP (Mezřický, 2005). K nejvýraznějším zainteresovaným aktérům k vytváření a změnám konceptu EP se řadí ministerstva. Otázkami týkající se ŽP se v ČR zabývá MŽP. Mimo MŽP ovlivňují tuto politiku i další ministerstva, např. Ministerstvo zemědělství, dopravy nebo také průmyslu a obchodu. EP ČR ovlivňuje i řada mezinárodních institucí, kterých je ČR členem, mezinárodní úmluvy a zejména také EU (Frízlová, 2007).

Soudní systém

Soudům připadá povinnost posoudit trestní odpovědnost a rozhodnout o náhradách škody způsobených porušením předpisů o ochraně ŽP. Důležitou roli hrají při rozhodování o žalobách veřejnosti uplatňovaných proti nečinnosti veřejné správy, při porušování práva veřejnosti na včasné a úplné informace o ŽP, ale i při ochraně práv znečišťovatelů před zneužitím předpisů o ŽP veřejnou správou (Mezřický, 2005). V určitých případech (např. při neposkytování informací, nerespektování zákonů veřejnou správou, nerespektování zákonných lhůt apod.) rozhoduje správní soud. v ČR bohužel tyto soudy neexistují, což negativně ovlivňuje realizaci EP tím, že tyto případy zůstávají nevyřešeny, a vytvářejí se tak podmínky pro další nezákonné jednání. Také se prodlužuje realizace a zvyšují se náklady nejrozličnějších projektů podléhajících posuzování dopadů na ŽP (Lisa, 2012).

Politické strany a politici

Problematika EP začala být sledována na konci 60. let a na počátku 70. let 20. století v rámci programů stran. Došlo i k přeměně některých nevládních organizací v politické strany, příkladem může být Strana zelených. Ty se často stávají významnými koaličními partnery tradičních politických stran, na jejichž EP pak mají značný vliv (Mezřický, 2005).

Zájmové organizace, nátlakové skupiny a lídři

Za lídra je označován člověk, který je nadprůměrný svými výsledky, zajímá se o lidi, je ochoten jim pomáhat a starat se o ně. Takto získává přirozenou autoritu a vůdcovské postavení (Dovednosti manažera, 2016). Tato skupina zahrnuje široké spektrum subjektů od podnikatelských svazů, profesních organizací (lesníci, rybáři, zemědělci atd.), finančních skupin, politiků spojených se samosprávnými institucemi, až po různé typy environmentálních organizací, sahající od „ortodoxních zelených“ až po organizace typu poradenských center, která pracují spíše jako odborné poradenské instituce (někdy na částečně komerční bázi) než environmentální aktivisté. Součástí jsou i zájmové a nátlakové skupiny, které nejsou primárně environmentálními organizacemi, ale jejichž hlavní zájem je spojen s ŽP a jeho kvalitou. Typickým příkladem jsou myslivci, zahrádkáři apod. Často se ale stává, že zájmy jedné skupiny jsou v rozporu s prioritami druhé. Například snaha myslivců povolit norování bezesporu narazí na odmítavý postoj organizací ochránců práv zvířat, dobrovolná péče o zvěř se naopak setká s jejich podporou. Vliv lídrů na EP je významný při utváření postojů jedinců a veřejnosti, ale i při realizaci aktivit, jejichž cílem je ochrana ŽP (Lisa, 2012).

Firmy, institucionální investoři, finanční instituce

Činnosti firem mají ve velké většině případů dopad na ŽP, zejména některé aktivity jako obchod, doprava zemědělství, cestovní ruch, část průmyslové sféry, jsou zdrojem významného tlaku na ŽP. Na realizaci ekologických požadavků se rovněž nepřímě podílejí banky a pojišťovny. V zájmu návratnosti poskytovaných úvěrů a snížení rizik z pojistných událostí vyžadují od podniků provedení ekologického auditu a v souvislosti s tím případně zavedení systému podnikového řízení ochrany životního prostředí, kterým může být například EMAS (viz podkapitola 2.1) (Lisa, 2012).

Odborníci a poradci

Jelikož se EP řadí mezi složitější a komplikovanější oblasti z hlediska přípravy dané legislativy, zákonů a stanovených limitů, existuje řada odborníků a environmentálních poradců, kteří vypracovávají odborné posudky, a to jak z hlediska ekologického, tak z hledisek ekonomického, zdravotního, politického a dalších. Konzultanti mohou firmám poskytnout především řadu podnětů, a to zejména upozorněním na rizika plynoucí z porušení předpisů dané problematiky, doporučením jak zefektivnit omezování rizik, jak snížit náklady výroby recyklací a minimalizováním odpadů, jak účinněji dosahovat cílů EP bez státní

podpory (Mezřický, 2005). Odborných posudků využívají především firmy, ale služby poradců jsou poskytovány i obcím např. při problematice znečištění vody.

Lobbisté

Lobbing je „cílené ovlivňování poslanců, zákonodárné i výkonné moci“ a lobbista je osoba, prosazující vlastní zájem, či zájem skupiny u činitelů, kteří disponují pravomocemi a kompetencemi státní moci a jejich subjektů v hospodářských, kulturních, politických, společenských, ale i privátních a dalších oblastech života. Jinými slovy je lobbing proces, ve kterém chce jedinec dosáhnout různými prostředky cílů svých nebo své skupiny (Drbohlavová, 2013). Pravidla a mechanismy lobbování se v jednotlivých zemích značně liší. Například v USA musí být lobbisté registrováni a z jejich jednání musí existovat záznam, zatímco v ČR lobbují různé subjekty (firmy, nátlakové skupiny, profesní skupiny, apod.), které nejsou registrovány (Lisa, 2012). V ČR se lobbisté sdružují v Hospodářské komoře lobbistů ČR a předmětem činnosti je vytvářet prostor pro výkon činnosti lobbistů, stejně jako provádění vzdělávací a osvětové činnosti vztahující se k lobbingu (Drbohlavová, 2013). V případě obce Velká nad Veličkou bylo nalezeno na stránkách Hospodářské komory lobbistů až 620 firem, ale žádná z nich se nezaobírá nebo nijak nevztahuje k ŽP. Jedná se především o soukromé firmy a živnostníky.

Média

Média plní funkci ambivalentní, kdy informují veřejnost o environmentálních hrozbách, jindy tyto hrozby bagatelizují, tedy popírají. Ovšem zprávy, které se objevují v médiích, jsou dosti nedůvěryhodné. Promlouvají k těm, kdo je chtějí slyšet, a o tom, co příjemci chtějí slyšet, ale jejich kvalitu nelze zaručit. Co se týče informací a indikátorů o ŽP, zaznamenávají se a vypočítávají spíše za celé kraje, popřípadě velká města. Zprávy o ŽP v malých obcích jsou publikované především v místních publikacích, jako je tomu i u obce Velká nad Veličkou, která vydává čtvrtletník „Zpravodaj obce Velká nad Veličkou“.

Veřejnost a spotřebitelé

Veřejnost jako subjekt EP provádí svou činnost zprostředkovaně pomocí politických systémů, politických stran, environmentálních nevládních organizací nebo veřejného mínění (Lisa, 2012). Veřejná správa může také ovlivnit postoj spotřebitelů užitím ekonomických nástrojů, kterými jsou daně a poplatky a které preferují zboží ekologicky kvalitní. Sami občané se můžou zapojovat do ochrany ŽP. Nejen po celé ČR, ale i v rámci celého světa existuje (konkrétně v ČR) akce pod názvem Uklidíme Česko, do které se zapojují různé

zájmové skupiny lidí, školy, firmy, státní správa, ale i jednotlivci. Obec Velká nad Veličkou se této akce účastní také a snaží se „vyčistit obec“.

Tímto byla ukončena podkapitola 2.4. Podkapitola 2.5 se bude zabývat SD na jednotlivých úrovních, jeho pilíři a také způsobem měření SD.

Udržitelný rozvoj

SD (sustainable development) patří k velmi používaným pojmům, proto je jeho výklad velmi rozmanitý. Koncepce SD (někdy také trvale udržitelného rozvoje) představuje alternativní model vývoje společnosti oproti dominující industriální ekonomice. Pojem SD byl použit i v knize Meze růstu (Limits to Growth) v roce 1972, kdy autory byli Donella a Dennis Meadowsovi a William Behrens. Avšak jedna z nejcitovanějších definic SD pochází ze zprávy z roku 1987 Naše společná budoucnost, která již byla zmíněna v podkapitole 2.1.2. Tuto zprávu předložila WCED Valnému shromáždění OSN a vymezuje SD takto: „Udržitelný rozvoj je takový způsob rozvoje, který uspokojuje potřeby přítomnosti, aniž by oslaboval možnosti budoucích generací naplňovat jejich vlastní potřeby“ (Brundlandová, 1991 WCED, 1987). Rozvoj není udržitelný, pokud spotřebujeme všechny zdroje v současnosti a pro budoucí generaci nezůstanou k dispozici žádné zdroje. Předpoklad SD je spolupracovat, myslet více na druhé a hlavně si vážit ŽP. Některými subjekty (lidé, různé sektory, firmy) může být požadavek trvalé udržitelnosti chápán jako brzda pokroku, avšak jedná se o sladění hospodářských zájmů se zájmy přírody, tedy technický rozvoj musí respektovat environmentální limity (Polášková, 2011). Právo člověka na příznivé ŽP je obsaženo v zákoně o ŽP. Zákon definuje v § 6 SD jako rozvoj, který současným i budoucím generacím zachovává možnost uspokojovat jejich základní životní potřeby, a přitom nesnižuje rozmanitost přírody a zachovává přirozené funkce ekosystémů (MŽP, 2008).

Udržitelný rozvoj na mezinárodní úrovni

V rámci mezinárodní úrovně je nejvíce používána definice SD od WCED, která již byla zmíněna v podkapitole 2.1.2. Definice je uvedena ve Zprávě pro OSN (1987) publikovaná pod názvem Naše společná budoucnost. Jak již bylo také uvedeno, na doporučení WCED vznikla CSD, která od roku 1993 zasedala jednou ročně v New Yorku a monitorovala pokrok, jehož bylo dosaženo při naplňování Agendy 21. Jedná se o rozsáhlý programový dokument, který byl přijat na UNCED. Konference se konala ve dnech 3. až 14. června 1992 v brazilském Rio de Janeiro (Moldan, 2009). Představitelé summitu přijali tři významné dokumenty a dvě závazné úmluvy. Mezi dokumenty patří již zmiňovaná *Agenda 21*, dále

Deklarace z Ria o životním prostředí a rozvoji (Deklarace z Ria) a *Lesnické principy*. Deklarace z Ria akceptovala „nedělitelnost a vzájemnou závislost všeho na Zemi, která je naším domovem“ a vyzvala k respektování zájmů všech na ochraně propojení globálních environmentálních a rozvojových systémů. Sjednotila potřeby ochrany ŽP s potřebami rozvoje vytvořením koncepce SD (Mezřický, 2005). V Deklaraci dále stojí (podle zásady č. 1), že lidské bytosti stojí v popředí zájmu o SD, mají právo na zdravý a produktivní život, který je v souladu s přírodou (podrobně Bedřich Moldan, 2009). Co se týče úmluv, jedná se o Rámcovou úmluvu o klimatických změnách a Úmluvu o biologické rozmanitosti. Hlavní poselstvím summitu bylo: „Dosažení nezbytných změn nepřinese nic menšího než změnu našich postojů a chování“ (Bittner, 2013).

Agenda 21

Agenda 21 je svým pojetím akční plán celosvětového společenství pro období 21. století a od států, které se k ní přihlásily, se očekává, že vyhlásí svůj akční plán vycházející z tohoto dokumentu. Dosud nebyla přijata žádná podobná strategie, koncepce, cesta nebo politika, která by se dala srovnat s Agendou 21. Agenda 21 je rozdělena do čtyř různých oblastí a jejich podoblastí, jejímž obsahem je určení hlavních směrů omezení negativních projevů civilizace, přičemž se také zaměřuje na přípravu světa řešit úkoly nového tisíciletí. Čtyři hlavní oblasti jsou sociální a ekonomický rozměr, zachování a šetrné využívání zdrojů a hospodaření s nimi ve prospěch rozvoje, posilování úlohy důležitých skupin a poslední částí jsou prostředky implementace (United Nations Division for Sustainable Development, 1992). Velké množství problémů a jejich řešení pochází z místní úrovně, takže spolupráce místních úřadů je klíčovým faktorem určujícím úspěšnost a realizaci cílů SD. Agenda 21 tedy obsahuje (v kapitole 28) výzvu pro místní samosprávy, místní úřady, které by měly komunikovat s občany, místními organizacemi i místními podniky a přijmout a rozvíjet „místní Agendu 21“ (Studijní politologický server, 2004).

Místní Agenda 21 (MA21) je strategický a akční plán rozvoje obce nebo regionu, který zavádí principy SD do praxe. Vychází z dokumentu Agenda 21 a zásadní roli hraje místní veřejná správa, bez které nemůže MA21 vzniknout ani nadále fungovat. Sama veřejná správa však MA21 nezajistí. Jelikož se jedná o proces participativní, vyžaduje veřejná správa spolupráci různých složek místní společnosti, jako jsou neziskové organizace a spolky, podnikatelé, provozovatelé služeb nebo školská zařízení, zdravotnické instituce a řada dalších subjektů (Kašpar, 2006). MA21 je časově náročný proces, který prostřednictvím zkvalitňování správy věcí veřejných, zapojováním veřejnosti a využíváním všech dosažených

poznatků o SD zvyšuje kvalitu života ve všech jeho směrech a vede k zodpovědnosti občanů za jejich životy a životy ostatních (CENIA, 2012). MA21 je však dlouhodobá, jasně stanovená a společenskými skupinami a veřejností přijatá strategie SD obce, kraje apod. Pokud se tedy v rámci obce nebo regionu podnikají pouze jednotlivé akce bez dlouhodobého směřování, nelze hovořit o MA21. MA21 se odvíjí od tří základních principů: principu SD, kdy řešení SD v lokálních podmínkách je složitou problematikou a spočívá v místních problémech a požadavcích, všechny funkce území mají vliv na SD; dále princip nepřetržitého procesu, kde je nutné chápat MA21 jako nepřetržitý proces, nikoli jako uzavřený kruh; poslední je demokratický princip, který spočívá v zapojování veřejnosti do rozhodování (Bittner, 2013). Za předpokladu, že je formulování a naplňování MA21 úspěšné, přináší to obcím mnohé výhody, jako např. zvýšení kvality místních úřadů, rozvojových programů a plánů, zvyšující se zapojení a vědomost místních občanů a zejména posilující se partnerství mezi místní samosprávou a nevládním sektorem. Správně fungující proces MA21 tak zvyšuje v relativně krátkém čase spokojenost obyvatel a jejich zapojení do společných věcí (Nováček, 2011). Implementace, realizace ani zavedení MA21 není ze zákona povinná, tudíž závisí na iniciativě místní správy, nevládní organizaci nebo skupině lidí, kterým na zdravém rozvoji obce či regionu záleží. V rámci MA21 nejsou stanoveny žádné jednotlivé postupy zavádění, ale jsou známy některé její klíčové kroky (Mejstříková, 2008). Mezi tyto kroky v rámci MA21 patří:

- základní hodnoty, které účastníci uznávají;
- vize – zde je nutné si položit základní otázku, čeho chceme dosáhnout, jak bude vypadat obec nebo region za 15 či 20 a více let;
- účel – ujasnit si kdo jsme, proč chceme proces zahájit a realizovat;
- stanovení prioritních oblastí neboli klíčových oblastí práce;
- záměry a specifické cíle – záměry obecně popisují, co máme v úmyslu udělat v jednotlivých klíčových oblastech, cíle pak tyto záměry upřesňují;
- akce – ke každé klíčové oblasti je nutno sestavit Akční plán, což je seznam konkrétních aktivit (projektů), které je třeba učinit v rámci dosažení specifických cílů (Mejstříková, 2008).

Do procesu MA21 je zahrnována celá řada činností. Jedná se například o obnovu památek, udržitelnou turistiku, péči o krajinu, péči o starší občany, programy pro školy, zaměřené na otázky SD, ekologické vytápění, spolupráci s médii při osvětě veřejnosti, výchovné a vzdělávací programy pro veřejnost i pro místní zastupitele a jiné cílové skupiny,

environmentální systémy řízení pro podniky, místní úřady a další instituce a řada dalších (Mejstříková, 2008).

V roce 2000 se uskutečnil Summit milénia, o kterém bylo pojednáno již v podkapitole 2.1.4. V této podkapitole byl již zmíněn i WSSD, který probíhal od 26. srpna do 4. září 2002 v Johannesburgu. Účastníci summitu řešili především témata: globalizace, klimatické změny, energie, zemědělství, biodiverzita a řízení ekosystémů. Celkově však výsledek konference nebyl výrazně pozitivní a převratný, ale byl spíše zklamáním. Místo potvrzení a podpory SD po desetiletém úsilí delegáti spíše přijímali prohlášení, výzvy a závazky k problémům světa (Bittner, 2013).

Na jednání Summitu milénia byla přijata Deklarace k miléniu, na základě které byly postupně rozpracovány rozvojové cíle milénia rozdělené do osmi priorit, ve kterých mělo být učiněno významného zlepšení stavu v rámci SD (viz podkapitola 2.1.4). Podle Zprávy o rozvojových cílech tisíciletí z června 2012 (The Millennium Development Goals Report 2012) bylo již některých sledovaných cílů v oblastech dosaženo. Konkrétně se jedná o celkové snížení chudoby, zlepšení situace ve slumech a dostupnosti pitné vody. Pokrok v některých oblastech však stagnuje, či dochází k velmi pomalému zlepšení a v případě sedmého cíle – zlepšení trvalé udržitelnosti ŽP se reálný vývoj vzdaluje vytyčenému cíli (United Nations, 2012). V roce 2015 byla vydána zatím poslední nejaktuálnější zpráva o MDGs, kdy ve všech osmi prioritách bylo dosaženo pozitivních výsledků (viz tabulka 2.1). Na základě tohoto zhodnocení byl přijatý v září 2015 na *Summitu OSN k udržitelnému rozvoji světa* (25. – 27. září 2015) program Cíle udržitelného rozvoje (SDGs). Cíle byly stanoveny na následujících patnáct let (2015-2030) a navazovaly na předchozí MDGs. Jedná se o 17 cílů, které by měly být splněny do roku 2030. Na formulaci SDGs se podílely všechny členské státy OSN, zástupci občanské společnosti, podnikatelské sféry, akademické obce i občané ze všech kontinentů (United Nations, 2015).

Tabulka. 2.1: Plnění MDGs (Zpráva z roku 2015)

Prioritní oblast	Rok 1990	Rok 2015	Zlepšení / Zhoršení
Cíl č. 1: Odstranit extrémní chudobu a hlad	1,9 miliardy lidí žijících v chudobě	836 milionů lidí žijících v chudobě	Snížení o 1,064 miliard
	23,3 % podvyživených lidí	12,9 % podvyživených lidí	Snížení o 10,4 %
Cíl č. 2: Zpřístupnit základní vzdělání pro všechny ³	Absolvování základní školy 83 % dětí	Absolvování základní školy 91 % dětí	Zvýšení o 8 %
	Míra gramotnosti ve věku 15-24 let 83 %	Míra gramotnosti ve věku 15-24 let 91 %	Zvýšení o 8 %
Cíl č. 3: Prosazovat rovnost pohlaví a posílit postavení žen	35 % zaměstnaných žen mimo zemědělství	41 % zaměstnaných žen mimo zemědělství	Zvýšení o 6 %
Cíl č. 4: Snížit dětskou úmrtnost	90 úmrtí na 1000 živě narozených dětí	43 úmrtí na 1000 živě narozených dětí	Snížení o 47 úmrtí na 1000 živě narozených
	Počet úmrtí u dětí do 5 let 12,7 milionů	Počet úmrtí u dětí do 5 let 6 milionů	Snížení o 6,7 milionů úmrtí
Cíl č. 5: Zlepšit zdraví matek			Snížení mateřské úmrtnosti o 40 %
	59 % porodů proběhlo za asistence kvalifikovaného zdravotního personálu	71 % porodů probíhá za asistence kvalifikovaného zdravotního personálu	Zvýšení o 12 % počtu porodů za přítomnosti kvalifikovaného zdravotního personálu
Cíl č. 6: Boj s HIV/AIDS, malárií a dalšími nemocemi	3,5 milionů lidí nakažených HIV	2,1 milionů lidí nakažených HIV	Snížení o 1,4 milionů lidí nakažených HIV ⁴
			Výskyt malárie klesl o 37 %
			Úmrtí na TBC kleslo o 45 %
Cíl č. 7: Zajistit trvalou udržitelnost ŽP	1,9 miliardy lidí mělo přístup k pitné vodě	2,6 miliardy lidí má přístup k pitné vodě	Zvýšení o 0,7 %
	39,4 % městské populace žije v chudinské čtvrti	29,7 % městské populace žije v chudinské čtvrti	O 9,7 % méně městské populace žije v chudinské čtvrti
Cíl č. 8: Rozvíjet globální partnerství pro rozvoj			Zvýšení rozvojové pomoci o 66 %
	12 % externí dluhové služby	3 % externí dluhové služby	Snížení o 9 % ⁵

Zdroj dat: The Millennium Development Goals Report 2015, vlastní zpracování

CSD bylo dne 24. září 2013 nahrazeno politickým fórem na vysoké úrovni (High-level Political Forum, HLPF), které sleduje a přezkoumává *Agendu 2030* pro SD. Agenda 2030 je všeobecný rámec obsahující SDGs, stanovila, jak má mezinárodní společenství společnými

³ Zde se srovnávaly údaje za rok 2000 a 2015

⁴ v období 2000 až 2013

⁵ v období 2000 až 2013

silami splnit celosvětový závazek lepší budoucnosti pro lidstvo a planetu, měl by nasměrovat svět na cestu SD (Evropská komise, 2015).

Ve vztahu k SD byla dalším významným milníkem *Konference OSN o udržitelném rozvoji* (UNCSD, Rio + 20), která se konala ve dnech 20. – 22. června 2012 v brazilském Rio de Janeiro. Konference se konala jako připomínka 20. výročí Summitu Země z roku 1992 a členské státy navrhly sadu již zmíněných SDGs (Sustainable Development, 2015). Jako hlavní dokument přijali účastníci konference politickou deklaraci „The Future We Want“ („Budoucnost, kterou chceme“), která vyjadřovala závazek podporovat SD. Ta z velké části vychází z předchozích dokumentů s podobným zaměřením, především Agendy 21. Dalším požadavkem tohoto dokumentu je posílit roli UNEP jako vedoucí světovou autoritu v environmentální oblasti (Bittner, 2013).

SD na mezinárodní úrovni je východiskem pro přijaté závazky a nástroje na úrovni EU, následně i na národní úrovni a v konečném důsledku jsou závazky mezinárodní úrovně aplikovány i na úroveň regionální a lokální i v podnicích. I každý jedinec by se měl chovat podle principů SD.

Udržitelný rozvoj na úrovni Evropské Unie

Ambicióznější politiku ve vztahu k ŽP začalo ES rozvíjet až v návaznosti na Stockholmskou konferenci (1972), avšak často je za bod zvratu v EP ES spatřován rok 1987. V tomto roce vznikl JEA, který byl zmíněn v podkapitole 2.2.1. Do smlouvy o EHS byla díky JEA vložena nová Hlava VII týkající se ŽP. *Maastrichtská smlouva*, která byla podepsána dne 7. února 1992 (v platnost vstoupila dne 1. listopadu 1993), dále zavedla ochranu ŽP jako samostatnou oblast politiky ES. ES si stanovilo cíl, že bude podporovat vyvážený a trvale udržitelný hospodářský a sociální pokrok, zejména vytvořením prostoru bez vnitřních hranic, posilováním hospodářské a sociální soudržnosti a zavedením hospodářské a měnové unie, jež v souladu s ustanoveními této smlouvy v konečném důsledku zahrne i jednotnou měnu (Commission of the European Communities, 1992). Na Maastrichtskou smlouvu navazuje *smlouva Amsterodamská* (vstoupila v platnost dne 1. května 1999), která zdůrazňuje princip SD. Smlouva požadovala, aby se ve snaze prosadit SD začlenila ochrana ŽP mezi hlavní cíle a politiky ES. Hlava XIX stanovuje, že politika ES v oblasti ŽP je zaměřena na vysokou úroveň ochrany, přičemž přihlíží k rozdílné situaci v jednotlivých regionech ES (Evropská komise, 1997). Z chronologického hlediska byla dále v roce 2000 na zasedání Evropské rady přijata *Lisabonská strategie* s výhledem na období deseti let,

tedy do roku 2010. Cílem bylo učinit ES „nejkonkurenceschopnější a nejdynamičtější ekonomikou světa založenou na znalostech, jež bude schopna udržitelného růstu a bude nabízet více kvalitních pracovních míst a větší sociální soudržnost. Z Lisabonské strategie přebírala některé priority i Strategie udržitelného rozvoje EU a doplnila tak environmentální pilíř (Evropský parlament, 2004).

Jak již bylo zmíněno v podkapitole 2.2, první Strategie udržitelného rozvoje EU byla přijata dne 16. června 2001 na zasedání Evropské rady v Göteborgu. Strategie nabízí dlouhodobou vizi, která spojuje dynamický rozvoj ekonomiky se sociální soudržností a vysokými standardy ochrany ŽP. V roce 2002 byla strategie vzhledem ke Světovému summitu OSN (Johannesburg, 2002) doplněna a texty dohromady vytvořily základ ucelené strategie EU pro SD (MMR, 2012). V roce 2006 přijala Evropská rada obnovenou Strategii udržitelného rozvoje, která vychází ze strategie přijaté v roce 2001. Mnoho věcí obnovené strategie je totožných se strategií původní a k obnově došlo i mimo jiného v důsledku rozšíření EU. Obecným cílem obnovené strategie EU je určovat a rozvíjet činnosti, jež EU umožní dosáhnout trvalého zvyšování kvality života pro současné i budoucí generace prostřednictvím účinného řízení a využívání zdrojů. Hlavními cíli byly: ochrana ŽP, sociální spravedlnost a soudržnost, hospodářská prosperita a plnění mezinárodních povinností (Rada EU, 2006).

Dne 13. 12. 2007 byla podepsána *Lisabonská smlouva* (vstoupila v platnost 1. 12. 2009), která zařadila politiku ŽP mezi oblasti, v nichž se uplatňuje sdílená pravomoc EU a členských států. Díky ustanovení Lisabonské smlouvy nabývá ES právní subjektivitu jako „Unie“. O Lisabonské smlouvě, konkrétně o sledování cílů v oblasti ŽP, bylo pojednáno v podkapitole 2.2.1. Lisabonská smlouva dále zdůraznila problematiku boje proti změně klimatu ve zmiňovaných cílech a ŽP je věnována hlava XX - články 191-193 (Úřední věstník EU, 2010).

Strategie Evropa 2020 – Strategie pro inteligentní a udržitelný růst podporující začlenění - je desetiletá strategie EU, jejímž obecným cílem je dosáhnout ekonomického růstu a větší zaměstnanosti, ale také vytvořit podmínky pro inteligentní a udržitelný růst. Cíle vyplývají ze tří priorit, které jsou popsány v této kapitole níže. Strategii Evropa 2020 lze považovat za následníka tzv. Lisabonské strategie, která vypršela v roce 2010 (Evropská komise, 2014).

V rámci EU byla vymezená úroveň, které by mělo být dosaženo do roku 2020. Za tímto účelem navrhla Komise následující hlavní cíle EU:

- 75 % obyvatelstva ve věku od 20 do 64 let by mělo být zaměstnáno;
- 3 % HDP EU by mělo být investována do výzkumu a vývoje;
- v oblasti klimatu a energie by mělo být dosaženo cílů „20-20-20“: snížit emise skleníkových plynů o nejméně 20 % oproti úrovním roku 1990, nebo o 30 %, pokud pro to budou příznivé podmínky, zvýšit podíl obnovitelných zdrojů energie v naší konečné spotřebě energie na 20 % a zvýšit energetickou účinnost o 20 %;
- podíl dětí, které předčasně ukončí školní docházku, by měl být pod hranicí 10 % a nejméně 40 % mladší generace by mělo dosáhnout terciární úrovně vzdělání;
- počet osob ohrožených chudobou by měl klesnout o 20 milionů.

Jedná se o prvořadé cíle dosažení celkového úspěchu, které sestávají ze tří priorit:

- inteligentní růst – vyvíjet ekonomiku založenou na znalostech a inovacích;
- udržitelný růst – podporovat konkurenceschopnější a ekologičtější ekonomiku méně náročnou na zdroje;
- růst podporující začlenění – podporovat ekonomiku s vysokou zaměstnaností, jež se bude vyznačovat ekonomickou, sociální a územní soudržností.

Tyto tři priority se vzájemně podporují a nabízí vizi evropského sociálně tržního hospodářství pro 21. století (Evropská komise, 2010).

Udržitelný rozvoj na úrovni České republiky

Před rokem 1989 nebyly v ČR principy SD nijak zohledňovány, až v roce 1991 byl schválen zákon o ŽP, který obsahoval definici SD. Definice SD vzhledem k regionální a lokální úrovni, je v ČR zakotvena také v zákoně č. 183/2006 Sb. o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon). Stavební zákon definuje SD následovně: „Cílem územního plánování je vytvářet předpoklady pro výstavbu a pro udržitelný rozvoj území, který spočívá ve vyváženém vztahu podmínek pro příznivé životní prostředí, pro hospodářský rozvoj a pro soudržnost společenství obyvatel území, který uspokojuje potřeby současné generace, aniž by ohrožoval podmínky života generací budoucích.“

V roce 2003 byla vytvořena Rada vlády pro SD jako stálý, poradní, iniciační a koordinační orgán vlády ČR pro oblast SD a strategického řízení. Tato Rada působí pod záštitou Úřadu vlády ČR (dříve pod MŽP) a její činnost se zaměřuje především na:

- zpracování Strategie udržitelného rozvoje ČR a její aktualizaci;

- zpracování situačních zpráv s vyhodnoceným souborem indikátorů SD;
- metodickou koordinaci koncepčních dokumentů.

V rámci Rady funguje v současnosti 8 tematických výborů, jejichž činnost je organizačně zajištěna Oddělením pro SD Úřadu vlády. Jedná se konkrétně o výbory pro socio-ekonomický rozvoj, pro strategické řízení a implementaci principů SD, pro krajinu, vodu a biodiverzitu, pro udržitelnou energetiku, pro udržitelné municipality, pro udržitelnou dopravu, pro vzdělávání k SD a pro koordinaci pozic ČR k SD (Vláda ČR, 2009).

Strategie udržitelného rozvoje ČR

Strategie udržitelného rozvoje (SSD) byla usnesením vlády schválena dne 8. prosince 2004 a její hlavní úlohou bylo upozornit na existující, ale i potenciální problémy, jež by mohly ohrozit přechod ČR k SD. Přípravou SSD byla pověřena Rada vlády pro SD a byla schválena vládou ČR. SSD se navzájem doplňuje s obnovenou Lisabonskou strategií, která zásadním způsobem přispívá k zastřešujícímu cíli SD tím, že se soustředí především na činnosti a opatření zaměřené na zvýšení konkurenceschopnosti a ekonomického růstu a podporu vytváření pracovních míst (MŽP, 2010). V roce 2010 proběhla aktualizace a byl přijatý Strategický rámec udržitelného rozvoje ČR.

Strategický rámec udržitelného rozvoje ČR

Dne 11. ledna 2010 schválila vláda ČR Strategický rámec SD ČR (SRSD ČR), který určuje dlouhodobé cíle pro tři základní oblasti rozvoje moderní společnosti – ekonomickou, sociální a environmentální. Dokument je rozdělen do pěti prioritních os: společnost, člověk a zdraví; ekonomika a inovace; rozvoj území; krajina, ekosystémy a biodiverzita; stabilní a bezpečná společnost (MŽP, 2008). Každá z těchto pěti prioritní os obsahuje ještě další tři priority (viz příloha č. 1). SRSD slouží jako dlouhodobý rámec pro politické rozhodování v souvislosti s mezinárodními závazky, které ČR přijala nebo se hodlá přijmout v rámci svého členství v OSN, OECD a EU při respektování specifických podmínek a potřeb ČR. SRSD ČR dále stanovil základní principy SD. Jedná se o:

- princip rovnováhy tří pilířů SD – podstatou je dosáhnout a zachovat dynamickou rovnováhu mezi vývojem ekonomické, sociální a environmentální oblasti SD;
- princip soudržnosti a integrace politik – podporuje politiky na místní, regionální, národní, evropské ale i globální úrovni s cílem zvýšení přínosu pro SD; zajišťuje, aby politická rozhodnutí byla v kontextu všech tří pilířů SD;

- princip předběžné opatrnosti – je důležité si zachovat opatrnost i v případech nejistoty; základnu principu tvoří nejlepší dostupné technologie a znalosti;
- princip generační a mezigenerační odpovědnosti – spočívá v zachování základních kulturních, přírodních a civilizačních hodnot současnou generací pro generaci budoucí;
- princip rovných příležitostí – zakládá se na podpoření sociálního začlenění, dodržování základních lidských práv a zachování různorodé kultury;
- princip partnerství – je založen především na partnerství mezi environmentálními, ekonomickými a sociálními subjekty nikoliv na konfliktech;
- princip mezinárodní odpovědnosti – uplatňován především pomocí rozvojové spolupráce, dodržováním závazků vyplývajících z mezinárodních smluv, úmluv a členství v organizacích jako je např. OSN nebo OECD;
- princip rozmanitosti – je předpokladem SD nejen v přírodě, ale v celé společnosti (MŽP, 2010).

Tyto principy SD jsou velmi důležité z důvodu, že napomáhají k jeho dosažení (MŽP, 2010).

Místní Agenda 21

V podkapitole 2.6.2 bylo vysvětleno, co MA21 znamená, na jakých třech základních principech stojí a jak MA21 funguje. V této části je věnována pozornost tomu, jak funguje MA21 konkrétně v podmínkách ČR.

MA21 je vnímána jako prestižní celospolečenská záležitost a jako respektovaný stabilní instrument pro zlepšování kvality veřejné správy. V roce 2003 vznikla ve spolupráci s MŽP a Národní sítí Zdravých měst pracovní skupina pro MA21. V roce 2006 je MA21 zařazena Ministerstvem vnitra mezi oficiální metody kvality ve veřejné správě ČR a v roce 2010 se stala součástí SRSD. Je také indikátorem v prioritní ose 3 – Rozvoj území. V lednu 2012 schválila vláda ČR dokument Koncepce podpory MA21 v ČR do roku 2020 (Zdravá města, 2016). V této koncepci je MA21 definována následovně: „MA21 je nástroj ke zlepšování kvality veřejné správy, strategického řízení, zapojování veřejnosti a budování místního partnerství, s cílem podpořit systematický postup k SD na místní či regionální úrovni.“ Tato koncepce by měla především zvýšit povědomí o MA21 a o SD na místní úrovni jak mezi obyvateli, tak mezi politickou reprezentací, zvýšit prestiž a celospolečenský význam MA21,

zvýšit počet dobře fungujících MA21 v ČR a zvýšit podporu procesům MA21 ze strany politické reprezentace. Toho by mělo být dosaženo do roku 2020 (MMR, 2012).

V ČR existuje databáze MA21 a je na základě pověření MŽP provozována Českou informační agenturou životního prostředí (CENIA) s cílem poskytnout informace o realizaci MA21 v ČR. Jako správce má také zodpovědnost za kontrolu informací, které jsou do databáze MA21 přidávány (CENIA, 2012). V průběhu roku 2004 byla pracovní skupinou pro MA21 sestavena sada Kritérií MA21. Hlavním cílem je zajistit sledování úrovně procesu MA21 v jednotlivých obcích, městech a regionech. Tato kritéria byla k 1. lednu 2010 aktualizována a v současnosti jsou Kritéria MA21 členěna do čtyř základních skupin „A“ (nejvyšší) až „D“ (nejnižší). Těmto kategoriím ještě předchází tzv. nultá kategorie, kterou představují zájemci. V současné době tedy existují podle kritérií MA21 tyto skupiny:

- malá obec – zde spadají obce s počtem obyvatel do 2000;
- obec – jedná se o základní územní samosprávný celek (řídí se Zákonem o obcích č. 128/2000 Sb.), spadají sem i jednotlivé městské obvody a statutární města;
- mikroregion – představuje sdružení několika obcí za účelem dosažení společného cíle, typické pro regiony je, že vznikají z vlastní iniciativy nikoli ze zákona;
- kraj – vyšší územní samosprávný celek (Zákon o vyšších územních samosprávných celcích č. 347/1991 Sb.);
- místní akční skupina (MAS) – jde o právnickou osobu založenou na principech místního partnerství za účelem podpory a rozvoje venkovského regionu, která je složena z občanů, neziskových organizací, podnikatelské a veřejné správy;
- ostatní – sem se řadí spřátelené organizace, soukromé, nevládní, neziskové organizace a firmy, které chtějí být registrované v databázi MA21, tyto organizace zůstávají v MA21 zařazeny pouze v kategorii "Zájemci" (Místní Agenda 21, 2012).

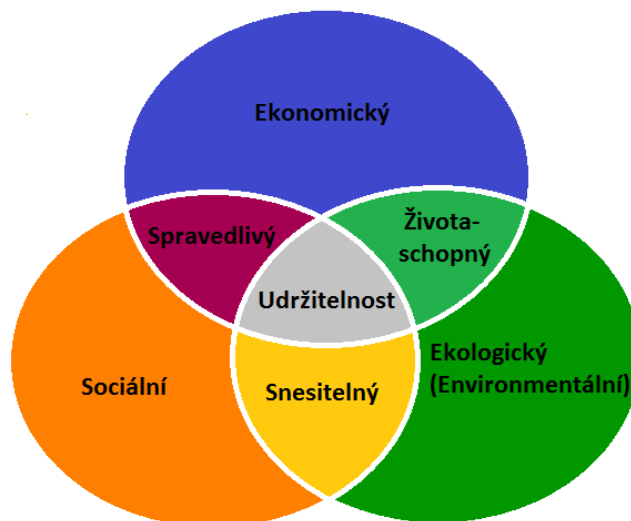
Do kategorie A, tedy do té nejvyšší, spadají v současné době dvě obce – Litoměřice a Chrudim a do kategorie B jsou to obce tři (Kopřivnice, Křižánky, Vsetín). Kategorie C a D jsou zastoupeny poměrně stejným počtem (kategorie D 32 obcí, kategorie C 45 obcí) a nejvíce obcí až 75 se nachází v tzv. nulté kategorii, tedy v zájemcích (Místní Agenda 21, 2012).

Pilíře udržitelného rozvoje

SD je normativně definován jako rovnováha mezi třemi pilíři SD. Jde o ekologický, sociální a ekonomický pilíř. Někdy se také uvádí další dva pilíře – kulturní a dobrá správa veřejných věcí (Mainer, 2012). Tyto tři základní pilíře by měly být ve vzájemné rovnováze,

avšak velice často se dostávají do rozporu, kdy např. výstavba dálnice poškozuje ŽP (MMR, 2012).

Obrázek č. 2.1: Pilíře udržitelného rozvoje

Zdroj dat: Getting to Sustainability, vlastní zpracování

Udržitelnost je v obr. 2.1 chápána jako vyváženost mezi těmito pilíři. Cílem je, aby se všechny tři pilíře vyvíjeli rovnoměrně a aby jeden z nich nepůsobil na úkor druhého.

Sociální pilíř

Za účelem dosažení trvalé sociální udržitelnosti musí existovat taková kombinace populace, kapitálu a technologie, aby životní úroveň každého jedince byla přiměřená a bezpečná. V rámci Rozvojového programu OSN (UNDP) je sledována sociální soudržnost všech členských států OSN pomocí tzv. indexu lidského rozvoje (HDI) (MMR, 2012). Smyslem HDI je zachytit jak ekonomické, tak sociální oblasti rozvoje. Index se zaměřuje na tři základní oblasti: dlouhý a zdravý život, přístup ke vzdělání a životní standard. Dlouhý a zdravý život se vypočítá pomocí střední délky života zahrnující v sobě průměrnou délku života při narození. Přístup ke vzdělání je vyjádřen prostřednictvím tzv. indexu vzdělání, který zahrnuje průměrnou a očekávanou délku školní docházky. Poslední oblastí je životní standard, který představuje hrubý národní příjem na obyvatele (GNI). Dohromady spolu tvoří tyto tři indexy (index střední délky života, index vzdělání a GNI index) již zmíněný HDI (UNDP, 2015). HDI nabývá hodnot od 0 do 1, přičemž čím je hodnota vyšší, tím je daná země ekonomicky a sociálně rozvinutější. UNDP pravidelně sbírá podklady od členských zemí a sleduje vývoj těchto indikátorů. Součástí sociálního pilíře je dodržování a respektování

lidských práv, aktivity prospěšné společnosti, dobré pracovní vztahy, ale i původní obyvatelstvo (domorodé kmeny), které je součástí dané kultury státu, a proto by mělo být uznáváno. V roce 1995 se konal v Kodani Světový summit o sociálním rozvoji (Sociální summit), který zdůraznil význam sociálního pilíře SD, a také díky němu vznikly postupně tři pilíře SD (Moldan, 2009).

V ČR jsou v rámci SSD určeny pro sociální pilíř určité strategické cíle. Konkrétně udržet si stabilní počet obyvatel ČR a postupem času zlepšovat jeho věkovou strukturu, trvale snižovat nezaměstnanost, podporovat rozvoj lidských zdrojů a dosáhnout co největší sociální soudržnosti a udržet vhodné formy rozmanitosti kultur, života venkova a aglomerací (Soukopová, 2011).

Ekologický pilíř

Za účelem dosažení SD v rámci ekologického pilíře musí materiální a energetické toky splňovat tři podmínky:

- intenzita využívání obnovitelných zdrojů nepřesahuje rychlost jejich obnovy;
- intenzita využívání neobnovitelných zdrojů nepřesahuje rychlost, s kterou jsou vyvíjeny jejich trvale udržitelné náhrady;
- intenzita znečišťování nepřesahuje asimilační kapacitu ŽP (MMR, 2012).

V zemích EU byly vytvořeny pro posuzování ekologické udržitelnosti celoevropské nástroje, konkrétně Evropská ekologická síť (ECONET), NATURA 2000 a také MA21 zabývající se v praxi především ekologickým pilířem udržitelnosti (MMR, 2012).

Strategické cíle SD v oblasti ekologického pilíře zahrnují podporování recyklace za účelem snížení odpadů. Dále zahrnují minimalizování rozporů mezi hospodářskými aktivitami a ochranou ŽP, kde se klade důraz na čisté ovzduší a vodu a zajišťování ochrany neobnovitelných přírodních zdrojů a zachování potravinové samostatnosti ČR (Soukopová, 2011).

Ekonomický pilíř

Ekonomická stránka udržitelnosti je úzce spojena se stránkou sociální. V ekonomické oblasti je SD nejčastěji spojován s ekonomickým růstem, tento růst by však měl být tažen technologickými či organizačními inovacemi nebo vyšší kvalitou a produktivitou práce (MMR, 2012). K měření a posouzení ekonomického pilíře se nejčastěji používá index HDP.

Jako předchozí dva pilíře, tak i ekonomický má stanovené své strategické cíle SD v ČR. V rámci tohoto pilíře se jedná o udržení stability ekonomiky, podpoření ekonomického rozvoje, který je zde chápán jako ekonomický růst doprovázen inovacemi a řízením rizik. Dále se jedná o rozvíjení a všestrannou podporu ekonomiky, která je založena na znalostech a dovednostech a také zvyšování konkurenceschopnosti průmyslu, zemědělství a služeb (Soukopová, 2011).

Jak již bylo zmíněno, aby bylo možné stát, region či obec označit za trvale udržitelný, musí dojít k rovnoměrnému propojení všech tří pilířů, každé dva pilíře jsou však propojeny i mezi sebou. Pokud dojde k naplnění určitých podmínek dvou pilířů, v jejich průsečíku má daný rozvoj určité charakteristiky. Propojením sociálního a environmentálního pilíře je rozvoj snesitelný, který v sobě zahrnuje bezpečnost obyvatelstva a jejich zdraví, zajištění přístupu k pitné vodě, boj proti změně globálního klimatu, dodržování a tvorbu předpisů o ŽP. Propojením pilíře sociálního a ekonomického vzniká rozvoj spravedlivý, ten v sobě zahrnuje tvorbu pracovních míst, zvyšování kvalifikace, místní ekonomický dopad, obchodní etiku a další. Posledním propojením, které v rámci tří pilířů může nastat, je mezi ekonomickým a environmentálním pilířem. Vznikne rozvoj životaschopný, zahrnující v sobě oblasti jako jsou účinné využívání zdrojů, řízení životního cyklu výrobku atd. (Getting to Sustainability, 2012).

Indikátory udržitelného rozvoje

Za účelem zjištění, zda se daný stát, region, obec atd. vyvíjí udržitelným směrem je nutno zajistit určitý způsob měření. Ve vztahu k monitorování SD se nejlépe hodí vybrané indikátory. Indikátory jsou nejvhodnějším informačním nástrojem a pomocí nich lze jednoduše a srozumitelně prezentovat např. i laické veřejnosti složité jevy často i bez použití jakýchkoliv náročných statistických metod. I tyto metody jsou totiž někdy používány za soubory indikátorů s nějakými vazbami. Samy o sobě však indikátory nemají smysl, ale v širších souvislostech ano. Jsou zaměřeny určitým směrem, tedy ukazují vývoj v rámci daného územního celku a lze je rozdělit na dvě hlavní skupiny – klíčové indikátory a indikátory agregované. Klíčové indikátory musí mít jasný vztah ke všem rozměrům SD, smyslem je jasně a srozumitelně poskytnout informace o vybraných klíčových indikátorech. Příkladem může být míra nezaměstnanosti nebo také emise skleníkových plynů na obyvatele. Agregované indikátory sjednocují do jediného údaje řadu skutečností s cílem poskytnout celkový obraz. Patří sem například HDP, který se řadí konkrétně do ekonomického pilíře nebo také index environmentální udržitelnosti (Centrum pro otázky životního prostředí, 2016).

Nejznámější soubor indikátorů SD je indikátorový program SD OSN, kdy se do programu zapojila celá řada mezinárodních institucí jako např. WB, WHO, OECD a další. První dvě sady indikátorů SD CSD byly vyvinuty v letech 1994 a 2001 a na základě WSSD, která vyzývala k dalším pracím na ukazatelích, došlo k třetímu vydání „Indikátory udržitelného rozvoje“ (2007). Nově revidované ukazatele obsahovaly 50 hlavních indikátorů, které jsou součástí souboru 96 indikátorů SD. Hlavní indikátory byly vybrány podle tří splňujících kritérií. Za prvé ukazatele mají podstatný význam pro SD ve většině zemí, za druhé poskytují důležité informace, které nejsou dostupné z jiných důležitých ukazatelů, a za třetí je lze aplikovat a vypočítat ve většině zemí, neboť jsou data snadno dostupné. Tyto indikátory pokrývají 14 indikátorových skupin (viz tabulka 2.2), rozdělených do 4 oblastí – sociální, ekonomická, environmentální a institucionální (United Nations, 2007).

Tabulka 2.2: Indikátorové skupiny dle Komise OSN pro SD

CSD indicator themes		
- Poverty	- Natural hazards	- Economic development
- Governance	- Atmosphere	- Global economic partnership
- Health	- Land	- Consumption and production patterns
- Education	- Oceans, seas and coasts	
- Demographics	- Freshwater	
	- Biodiversity	

Zdroj dat: United Nations, 2007, vlastní zpracování

V rámci 14 hlavních témat jsou další podtémata, k nimž je počítán hlavní indikátor, popřípadě indikátory ostatní.

Indikátory SD na úrovni EU

K monitorování Strategie EU pro SD se používají ukazatele SD, které jsou zveřejňovány ve zprávě Eurostatu každé dva roky. Indikátory jsou prezentovány v deseti tématech, kdy ze 130 indikátorů bylo vybráno 10 hlavních (viz příloha č. 2). Poskytují celkový obraz o dosažení pokroku EU směrem k SD s ohledem na cíle definované ve strategii (Eurostat, 2016). Na místní úrovni se v rámci EU používají *Společné evropské indikátory* (European Common Indicators, ECI), které umožňují městům připravit kvalitnější rozvojové projekty a zvýšit šanci na získání finančních prostředků ze zdrojů EU (Národní síť zdravých měst ČR, 2016). Jednotná sada ECI byla představena na třetí Evropské konferenci udržitelných měst (2000, Hannover), kdy komisařka EU Margot Wallströmová označila vytvoření sady indikátorů za „milník při prosazování rozvoje na místní úrovni“. Sada

obsahuje 10 indikátorů rozdělených na dvě skupiny – hlavní indikátory a indikátory vedlejší (viz tabulka 2.3) (Zelená životu, 2016).

Tabulka 2.3: Společné evropské indikátory

Společné evropské indikátory		
A1	Spokojenost občanů s životem v obci	Hlavní
A2	Místní příspěvek ke globální změně klimatu	
A3	Místní doprava a přeprava osob	
A4	Dostupnost veřejné zeleně a místních služeb	
A5	Kvalita vnějšího ovzduší	
B6	Cestování dětí do a ze školy	Vedlejší
B7	Udržitelný management obce a místních podniků	
B8	Hluková zátěž	
B9	Udržitelné využívání půdy	
B10	Udržitelné výrobky	

Zdroj dat: Zelená životu, vlastní zpracování

Těchto 10 indikátorů (viz tabulka 2.3) bylo vybráno na základě šesti principů, a to rovnoprávnost a sociální rovnost, decentralizace – posílení místní samosprávy – demokracie, vztah mezi lokální a globální úrovní, místní ekonomika, ochrana ŽP a kulturní dědictví – kvalita prostředí vytvářeného člověkem. Samozřejmostí je, že indikátory, které jsou označeny jako hlavní, jsou povinné, zatímco vedlejší indikátory jsou dobrovolné (Zelená životu, 2016).

Indikátory SD místní úrovně ČR

Na místní úrovni ČR se dlouhodobě využívají tzv. indikátory ECI/TIMUR. Jedná se o indikátory ze sady ECI, avšak pro ČR jsou uzpůsobeny. Indikátory v rámci ČR jsou vybrány podle dostupnosti dat, které nejčastěji sbírá Český statistický úřad, oproti ECI zde dochází k malým změnám. Sada ECI/TIMUR obsahuje 10 indikátorů (viz tabulka 2.4) a jejich vyhodnocení a součinnost provádí Týmová iniciativa pro místní SD (Týmová iniciativa pro udržitelný rozvoj, 2001).

Po testovací fázi ECI indikátorů (trvala od roku 2000 až 2003) již Evropská komise nevyvíjela žádnou aktivitu ohledně těchto indikátorů a je jen čistě na místní samosprávě, zda tyto indikátory ECI bude využívat či nikoliv. Avšak rostoucí zájem českých i moravských měst poukazuje na to, že indikátory jsou „životaschopné“ i bez jakéhokoliv zásahu ze strany Evropské komise (Týmová iniciativa pro místní udržitelný rozvoj, 2001).

Tabulka 2.4: Indikátory SD ECI/TIMUR

A.1		Spokojenost s místním společenstvím
A.2		Místní příspěvek ke globálním změnám
A.3		Mobilita a místní přeprava cestujících
A.4		Dostupnost veřejných prostranství a služeb
A.5		Kvalita místního ovzduší
B.6		Cesty dětí do škol a zpět
B.7		Nezaměstnanost
B.8		Zatížení prostředí hlukem
B.9		Udržitelné využívání území
B.10		Ekologická stopa

Zdroj dat: Bittner, 2013, vlastní zpracování

Způsobem měření SD byla dokončena podkapitola 2.5 a kapitola 2.6 se již věnuje stručné charakteristice obce Velká nad Veličkou z hlediska její geografické charakteristiky, historie a vybavenosti.

Obec Velká nad Veličkou

Obec se nachází v okrese Hodonín, který je součástí Jihomoravského kraje. Svou rozlohou 2 591 ha je největší obcí a střediskem regionu Hornácko, což je podoblast Slovácka ležící na úpatí Bílých Karpat pod Velkou Javořinou na moravsko-slovenském pomezí. Celý region se skládá z devíti obcí (Lipov, Louka, Velká nad Veličkou, Hrubá Vrbka, Malá Vrbka, Kuželov, Javorník, Nová Lhota a Suchov) a podstatná část leží v CHKO Bílé Karpaty, která je od roku 1996 biosférickou rezervací UNESCO. V obci žije 2 914 obyvatel (k 1. 1. 2015), kterým se říká „Veličané“ (Regionální informační systém, 2012). Obcí protéká řeka Velička s celkovou délkou 39,5 km, přičemž je druhou největší řekou v okrese a levostranným přítokem řeky Moravy. Řeka pramení pod Velkou Javořinou a postupně je její tok posilován drobnými i většími přítoky (např. Černý potok, Jamný potok, Hrubý potok, Kazivec) (Dvorský, 2009).

Historie obce

První zmínka je z roku 1228, kdy je obec uváděna jako městys (oppidum) s tržním právem. V následujících staletích byla majetkem různých šlechticů (pánů z Rýznburku,

z Kravař) a až od roku 1492 byla součástí strážnického panství (Mácová, 2003). V 16. století došlo k hospodářskému růstu, který se projevil přibývajícím počtem obyvatel a zejména rozvojem řemesel, vinohradnictví. V 17. století byla Velká nad Veličkou několikrát vypálena a vypleněna vpády Turků, Tatarů a vojsky uherských šlechticů. Klidnější doba nastala až za vlády Marie Terezie a zvláště za Josefa II. po vydání tolerančního patentu. V 19. století se začal v obci rozvíjet průmysl, cihelna, lihovar a pila.

Na počest padlých za první a druhé světové války byl v obci vystaven pomník (autor Alois Bučánek) vyjadřující myšlenku „Na úsvitě svobody“. Mladá žena ve svátečním velickém kroji klečí, u ní stojí malý chlapec, rovněž v kroji, a drží v ruce lipovou ratolest. Žena ukazuje chlapci krásu naší osvobozené vlasti.

Vybavenost obce

V obci se nachází potřebná zařízení, která jsou nezbytná jak pro výchovu dětí, tak pro zajištění zdravotní péče. Nechybí zde ani budovy sloužící pro kulturní a sportovní vyžití.

Školství

První zmínky o výuce ve Velké nad Veličkou spadají až do doby husitské. V obci dříve fungovaly dvě školy, první byla vystavěna již v roce 1896 se čtyřmi třídami a provoz trval až do roku 2003. V této budově byli zařazeni žáci především prvních a druhých tříd, fungovala zde i družina. Druhá budova byla dokončena roku 1932 pod názvem „Masarykova měšťanská škola“. V roce 2002 začala stavba stravovacího pavilonu, který se napojil na již zmiňovanou Masarykovu základní školu. Díky rozšíření tohoto komplexu došlo k přesunutí prvních a druhých tříd, a tudíž budova, která zde sloužila dříve, byla přestavěna na obecní úřad. Na území obce se v současné době nachází jedna mateřská škola a Masarykova základní škola, která je největší v regionu Hornácka. Tuto školu navštěvují nejen děti z obce Velká nad Veličkou, ale i z přilehlých obcí, a to konkrétně z Javorníka a z Nové Lhoty, kterým je zajišťována kvalitní a aprobovaná výuka. Ve školním roce 2013/2014 navštěvovalo školu 282 žáků, z čehož 140 žáků bylo z prvního stupně a 142 ze stupně druhého (Masarykova základní škola Velká nad Veličkou, 2014).

Zdravotnictví

V obci se nachází samostatná ordinace praktického lékaře pro děti a dorost, dále jsou k dispozici dva lékaři pro dospělé a jeden stomatologický lékař. Je zde zřízeno i detašované

pracoviště střediska záchranné služby a rychlé zdravotnické pomoci. Co se týče zařízení lékařské péče, je obec vybavena dvěma lékárnami (Regionální informační servis, 2012).

Kultura a sport

Největší a nejvýznamnější kulturní událostí jsou Horňácké slavnosti. Jedná se o třídenní folklórní festival konaný vždy kolem svátku sv. Máří Magdaleny (22. července), patronky velického kostela. Slavnosti probíhají již od roku 1957, a tudíž je lze považovat již za tradiční. Celá událost se odehrává v areálu pod Strážnou hůrkou.

Ke sportovním účelům slouží sportovní hala, která byla otevřena 1. 11. 2004. Tuto halu navštěvují i děti z blízké Masarykovy základní školy, především v rámci předmětu tělesná výchova. Hala není jedinou možností, která napomáhá k lepší kondici dětí. Je zde vybudován i fotbalový stadion sloužící k atletickým závodům a k pořádání fotbalových zápasů. Nachází se zde i obecní knihovna, která slouží především pro děti ze základní školy a občanům poproduktivního věku.

Touto podkapitolou je uzavřena celá druhá kapitola. Následující část diplomové práce se bude zabývat výpočty indikátorů v rámci socioekonomické a environmentální oblasti, celkovým zhodnocením a doporučením pro danou obec.

Socioekonomická a environmentální analýza Velké nad Veličkou

Třetí kapitola je věnována socioekonomické a environmentální analýze Velké nad Veličkou. Kapitola je rozdělena na dvě podkapitoly, v rámci kterých jsou aplikovány určité indikátory. Dané podkapitoly nejprve zahrnují stručnou charakteristiku indikátorů a dále jsou tyto indikátory vypočítány nebo získány z dostupných dat za obec Velká nad Veličkou.

Socioekonomický pilíř

V dané podkapitole je spojen sociální a ekonomický pilíř do jednoho, a to z toho důvodu, že tyto dva pilíře jsou výrazně propojené. Ukazatele (viz tabulka 3.1), které se zde nachází, zasahují jak do oblasti ekonomické, tak do sociální.

Tabulka č. 3.1: Socioekonomické indikátory

Název indikátoru	Dostupnost dat
Věková struktura obyvatelstva	ČSÚ
Přirozený přírůstek obyvatelstva	ČSÚ
Index stáří	ČSÚ
Podíl nezaměstnaných osob	ČSÚ, Portál Ministerstva práce a sociálních věcí
Celková likvidita obce	ÚFIS - MFČR

Zdroj dat: Vlastní zpracování

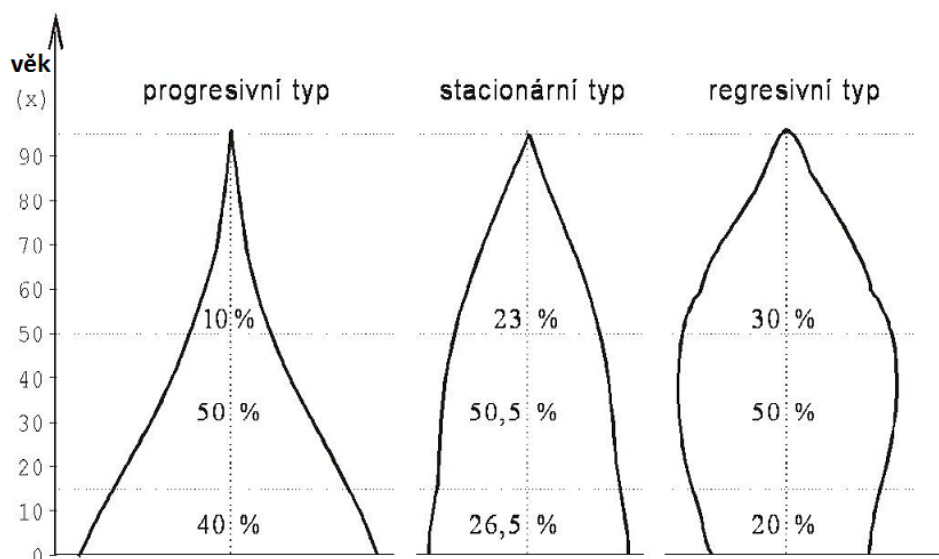
První tři indikátory (věková struktura obyvatelstva, index stáří a přirozený přírůstek obyvatelstva) jsou sledovány v rámci komplexního indikátoru SOC1 – Sociálně-demografická struktura, který je součástí sady indikátorů SD pro místní úroveň. Tyto ukazatele spolu s dalšími (např. průměrný věk, věková, vzdělanostní, sociální a socioekonomická struktura obyvatelstva atd.) mají za cíl vymezit nejdůležitější jevy a charakteristiky struktury obyvatelstva, které odráží do jisté míry kvalitu života. Do této oblasti patří i zaměstnanost a nezaměstnanost, ta se ale řadí i mezi indikátory ECI/TIMUR, označovaný jako B.7 (viz podkapitola 2.5.5). Poslední indikátor – celková likvidita obce – je součástí indikátoru ECO1 – Hodnocení finanční stability. Ukazatel je důležité sledovat i v rámci poskytování dotací, které napomáhají k rozvoji města či obce.

Věková struktura obyvatelstva

Z hlediska věkového složení lze rozdělit obyvatelstvo do tří základních věkových skupin: na dětskou (0-14 let), reprodukční (15-64 let) a postreprodukční (65 a více let). Z hlediska procentuálního zastoupení se dá složení obyvatelstva rozdělit na 3 typy věkových

pyramid. První typ se označuje jako progresivní, dále typ stacionární a poslední je typ regresivní (viz obrázek 3.1) (Šotkovský, 2013).

Obrázek 3.1: Typy věkových pyramid podle A. G. Sundbärga

Zdroj dat: ŠOTKOVSKÝ, Ivan. 2013

Obrázek 3.1 znázorňuje zmiňované typy věkových pyramid, včetně vyobrazení procentuálního zastoupení dětské složky, složky reprodukční a postreprodukční. Na svislou osu je pro lepší orientaci nanášen věk. Podle procentuální váhy dětí lze ještě rozdělit populaci na mírně starou – podíl dětí na celkové populaci se pohybuje v rozmezí 20,0 až 24,9 %, stárnoucí obyvatelstvo – rozmezí 15,0 až 19,9 %, starou populaci – rozmezí 12,5 až 14,9 % a velmi starou populaci, kdy se zastoupení dětí dostává pod hodnotu 12,5 %. Tabulka 3.2 již konkrétně zobrazuje věkovou strukturu obyvatelstva pro obec Velká nad Veličkou. Hodnoty jsou zpracovány za období od roku 2007 do 2014 podle dostupnosti dat.

Tabulka č. 3.2: Věková struktura obyvatelstva obce Velká nad Veličkou

Rok	Celkový počet obyvatel	Počet obyvatel podle věku			Procentuální zastoupení obyvatel podle věku		
		0-14	15-64	65 a více	0-14	15-64	65 a více
2007	3 079	438	2 203	438	14,2	71,5	14,2
2008	3 040	422	2 165	453	13,9	71,2	14,9
2009	3 006	398	2 149	459	13,2	71,5	15,3
2010	2 985	386	2 127	472	12,9	71,3	15,8
2011	2 966	365	2 119	482	12,3	71,4	16,3
2012	2 941	353	2 096	492	12,0	71,3	16,7
2013	2 919	351	2 058	510	12,0	70,5	17,5
2014	2 914	357	2 034	523	12,3	69,8	17,9

Zdroj dat: ČSÚ, vlastní zpracování

Z tabulky 3.2 lze vyčíst, že největší zastoupení má v obci složka reprodukční, zatímco složky dětská a postreprodukční jsou téměř vyrovnány. V roce 2007 se dokonce obyvatelstvo ve věku 0-14 rovnalo seniorům, tedy obyvatelstvu ve věku 65 a více. Od roku 2008 se ale dětská složka nevyvíjí příliš pozitivně a její zastoupení v celkové populaci obce klesá. Složka postreprodukční naopak roste, kdy rozdíl mezi počáteční a konečnou hodnotou je 3,7 procentního bodu. Obyvatelstvo ve věku 15-64 let se pohybuje za sledované období na poměrně stejné úrovni kolem 2 000 obyvatel (tedy kolem 70 %). Zařazení obce do některé z míněných věkových pyramid přímo neodpovídá procentuálnímu zastoupení, které je zobrazeno v obrázku 3.1. Nejblíže se ale obec přibližuje typu regresivnímu, kde procentuální zastoupení věkové skupiny 65 a více let přesahuje složku ve věku 0-14 let jen o 5,6 %, zatímco složka produktivní má zastoupení největší. Jelikož stárnutí je jev, který nelze ovlivnit ani zastavit, přechází část obyvatel ze složky reprodukční do postreprodukční, a proto v obci přibývá starší obyvatelstvo.

Přirozený přírůstek obyvatelstva

Ukazatel vyjadřuje rozdíl mezi počtem živě narozených a zemřelých ve sledované populaci za určité časové období. Hodnoty mohou nabývat jak kladných, tak záporných čísel, přičemž záporný výsledek vyjadřuje úbytek přirozenou měnou. V takovém případě nastává období, kdy se ve sledovaném kalendářním roce stává početnější skupina zemřelého obyvatelstva ve srovnání s živě narozenými (Šotkovský, 2013).

$$PP = N^v - D \quad (3.1)$$

N^v - počet živě narozených

D - počet zemřelých

Tabulka 3.3 zobrazuje přirozený přírůstek obyvatelstva v obci Velká nad Veličkou. Během celého sledovaného období se téměř ve všech letech projevil přirozený úbytek obyvatel, což znamená, že v obci převládá skupina zemřelého obyvatelstva ve srovnání s živě narozenými. Přirozený přírůstek se projevil pouze v roce 2008 a v roce 2014. Největší rozdíl mezi živě narozenými a zemřelými byl v roce 2007, kdy ukazatel vykazoval zápornou hodnotu -17, tudíž se jednalo o přirozený úbytek. U tohoto ukazatele nelze předvídat jeho budoucí vývoj.

Tabulka č. 3.3: Přirozený přírůstek obyvatel v obci Velká nad Veličkou

Rok	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Přirozený přírůstek/úbytek obyvatel	-17	9	-11	-1	-7	-9	-1	3

Zdroj dat: ČSÚ, vlastní zpracování

Jelikož přirozený přírůstek obyvatelstva stejně jako věková struktura obyvatelstva jsou pro každou obec, kraj nebo stát rozdílné a není v nich shledána žádná podobnost, není tudíž vhodné provádět komparaci mezi různými územními celky. Komparace bude provedena až u indexu stáří, z kterého lze odvodit, jestli převládá složka dětská nebo postprodukční.

Index stáří

Index stáří se vypočítá porovnáním základních věkových skupin, kdy vyjádříme poměr mezi stárnoucí a dětskou složkou. Index stáří je nejčastěji vyjadřován v procentech.

$$i_s = \frac{P_{65+}}{P_{0-14}} \cdot 100 \quad (3.2)$$

P_{65+} představuje počet osob v poproduktivním věku (senioři)

P_{0-14} představuje počet osob zahrnující tzv. dětskou složku

Tabulka č. 3.4 zobrazuje již konečné výsledky indexu stáří obce Velká nad Veličkou, který byl sledován za období 2007-2014.

Tabulka č. 3.4: Index stáří v obci Velká nad Veličkou

Rok	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Index stáří (v %)	100	107	115	122	132	139	145	146

Zdroj dat: ČSÚ, vlastní zpracování

Dá se říci, že ukazatel navazuje na věkové složení obyvatelstva, u kterého již bylo poukázáno na převládající postreprodukční složku nad složkou dětskou. I v roce 2007 se podíl dětské složky rovnal v roce 2007 složce seniorů, ale od toho roku se počet seniorů zvyšuje. V roce 2014 vykazuje ukazatel hodnotu 146 %, což znamená, že na 100 obyvatel ve věku 0-14 let připadalo 146 obyvatel ve věku 65 let a více. Jelikož za období před rokem 2007 nebyla dohledána data, dá se pouze předpokládat, že dříve převládala i složka dětská nad postreprodukční. Za celé sledované období dochází k nárůstu indexu stáří, což souvisí i s věkovou strukturou obyvatelstva a se stárnutím obyvatelstva.

Pro poskytnutí uceleného přehledu je součástí této podkapitoly srovnání indexu stáří jak za okresy, kraje tak i země EU. Jak již bylo řečeno v podkapitole 2.6, obec Velká nad Veličkou náleží do Jihomoravského kraje, který je složen ze sedmi okresů: Blansko, Brno-město, Brno-venkov, Břeclav, Hodonín, Vyškov a Znojmo. Velká nad Veličkou spadá do okresu Hodonín, který má na konci sledovaného období druhou nejvyšší hodnotu – 129,2 % (viz tabulka 3.5). Nejvyšších hodnot dosahuje okres Brno-město, přičemž se jeho hodnoty pohybují po celou sledovanou dobu nad hodnotu 130 %. Naopak nejnižší hodnoty, ale pouze v posledním roce 2014, dosáhl okres Brno-venkov – 102 obyvatel ve věku 65 let připadá na 100 obyvatel ve věku 0-14. Okres Brno-venkov byl ale i z celkového pohledu vyhodnocen jako okres s nejnižším indexem stáří, zatímco okres Brno-město by se dal označit za okres s největším počtem seniorů.

Tabulka č. 3.5: Index stáří v rámci okresů Jihomoravského kraje (v %)

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
okres Blansko	106,1	109,6	111,3	111,8	114,3	116,8	118,7	120,3
okres Brno-město	131	134,7	136,3	136,5	134,9	136,1	136,6	136,2
okres Brno-venkov	98	99,7	100,2	99,7	100,4	101,2	101,9	102
okres Břeclav	97,4	101,5	104,1	105,6	108,1	112,1	116,1	119,3
okres Hodonín	104,5	109,1	113,3	115,9	118,6	122,4	126,1	129,2
okres Vyškov	100,1	102,1	104,4	105,1	106,5	108,7	110,3	110,5
okres Znojmo	92,4	95,6	97,4	98,6	102,9	107,3	111,7	115

Zdroj dat: ČSÚ, vlastní zpracování

Tabulka 3.6 zobrazuje index stáří za jednotlivé kraje ČR. Po celou dobu sledování je hlavní město Praha kraj s největším počtem seniorů, kdy se index stáří pohybuje nad hodnotou 125 %, ovšem jeho hodnota za sledované období poklesla (z hodnoty 129,4 % na 125,8 %). Tento fakt může být vysvětlován dvěma situacemi. Za prvé, že se od roku 2011 do 2014 v tomto okrese narodilo více obyvatel, než zemřelo. Druhou, méně pravděpodobnější možností je, že se starší obyvatelstvo stěhuje do jiných krajů ČR, především do blízkého Středočeského kraje. U všech ostatních krajů dochází k růstu této hodnoty a jediný Středočeský kraj nepřesáhl hodnotu 100 %, což značí, že v tomto kraji je dětská složka větší než složka postreprodukční. Dá se ale předpokládat, že tento stav nebude trvat nadále a i zde budou senioři převládat nad obyvatelstvem ve věku 0-14 let. Největších rozdílů mezi počáteční a konečnou hodnotou za sledované období bylo dosaženo v krajích Karlovarském (z hodnoty 100,61 % na 126,4 %) a Ústeckém (z hodnoty 85 % na 117,5 %), který na tom byl

v roce 2007 nejlépe. V ostatních krajích ČR se index stáří vyvíjel poměrně stabilním tempem a nedocházelo k nějakým významným rozdílům.

Tabulka 3.6: Index stáří v rámci krajů ČR (v %)

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Hlavní město Praha	129,4	130	129,5	127,6	129,7	129,2	128,3	125,8
Středočeský kraj	95,3	95,6	95,4	94,8	95,9	97,4	98,8	99,6
Jihočeský kraj	100,2	103,2	105,5	106,8	109,8	113,2	116,0	118,4
Plzeňský kraj	107,3	110,1	112,3	113,4	116,6	119,2	121,8	123,8
Karlovarský kraj	90,9	93,7	96,3	98,1	103,4	108,7	113,4	117,5
Ústecký kraj	85	87,6	90	91,2	96	100,8	105,1	108,5
Liberecký kraj	91,2	94,1	96	97,1	100,7	105,2	109,1	112,5
Královéhradecký kraj	106,1	109,6	111,7	113,4	116,5	120,5	123,6	126,4
Pardubický kraj	100,6	103,7	106,2	107,1	110	113,1	116,1	118,3
Kraj Vysočina	100,6	104,5	107,5	109,6	112,6	116,2	119,6	122,1
Jihomoravský kraj	108,9	112,3	114,2	114,8	116,1	118,4	120,2	121,2
Olomoucký kraj	103,5	107,1	109,4	110,3	112,9	116,5	119,5	122,1
Zlínský kraj	107,2	110,8	113,6	115,7	117,8	121,1	123,6	126,3
Moravskoslezský kraj	97,2	101,2	104,3	105,8	108,6	112,5	116	118,9

Zdroj dat: ČSÚ, vlastní zpracování

Poslední srovnání v rámci indexu stáří je uskutečněno pro země EU (tabulka viz příloha č. 3). Největší hodnotu indexu stáří vykazuje Německo – 159,1 obyvatel ve věku 65 a více na 100 osob ve věku 0-14 let, za ním následuje Itálie s hodnotou 155,9 %. Nejnižších hodnot dosahovalo Irsko s hodnotou 58 %. Mezi státy, ve kterých převažuje dětská složka nad obyvatelstvem ve věku 65 let a více, patří Lucembursko (84,4 %), Kypr (87,1 %), Slovenská republika (89,8 %), Francie (97,9 %), Spojené království (99,8 %) a těsně nad hranicí se nachází Polsko s hodnotou 100,8 %. ČR se nachází na 13. pozici, kde hodnota dosahuje 116,6 %. Zde sice převažuje postreprodukční složka nad dětskou, ale nejedná se o tak markantní rozdíl, který by se nedal řešit např. podporou pronatalitní politiky v podobě zvýšení přídavků na děti, zvyšování podpory při narození dítěte a mateřského příspěvku, prodloužení délky doby pomoci v mateřství atd.

Celkově se dá konstatovat, že v rámci celé EU je „státem seniorů“ Německo, v ČR je to hlavní město Praha a v rámci okresů Jihomoravského kraje si tento status připsal okres Brno-město. Státem, kde převažuje dětská složka nad postreprodukční, je Irsko, v rámci ČR je to Středočeský kraj a za okresy je to okres Brno-venkov.

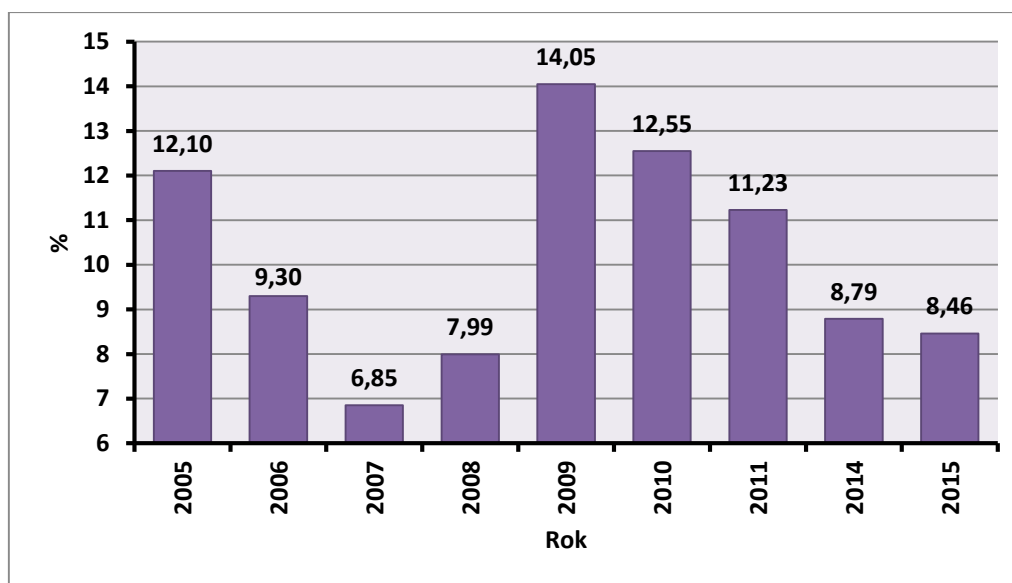
Podíl nezaměstnaných osob

Podíl nezaměstnaných osob (PNO) vyjadřuje podíl nezaměstnaných ze všech obyvatel v daném věku, zatímco míra registrované nezaměstnanosti dává do poměru uchazeče o zaměstnání pouze k ekonomicky aktivním osobám.

$$PNO = \frac{\text{dosažitelní uchazeči o zaměstnání evidovaní na ÚP ve věku 15–64 let}}{\text{počet obyvatel ve věku 15–64 let}} \cdot 100 \quad (3.3)$$

PNO byl zaveden ve čtvrtém čtvrtletí roku 2012 a důvodem byla možnost provést výpočet až do úrovně obcí ČR v jednotné metodice. Dalším důvodem je fakt, že nebude docházet k záměně ukazatelů z ČSÚ a MPSV. ČSÚ měřil obecnou míru nezaměstnanosti, kdy data byla čerpána z výběrového šetření pracovních sil a jednalo se o mezinárodně srovnatelný ukazatel. MPSV měřilo míru registrované nezaměstnanosti, tedy počet uchazečů o zaměstnání evidovaných na úřadu práce ČR vztahený k pracovní síle, výpočet sloužil především pro národní účely (MPSV, 2012).

Graf č. 3.1: Podíl nezaměstnaných osob v obci Velká nad Veličkou

Zdroj dat: ČSÚ, vlastní zpracování

Graf č. 3.1 zobrazuje PNO v obci Velká nad Veličkou od roku 2005 do roku 2011, dále rok 2014 a 2015. Hodnoty za roky 2012 a 2013 nebyly dohledány, a tudíž jsou z grafu vynechány. Hodnoty jsou zobrazeny vždy k 31. 12. daného roku. Největší skok byl zaznamenán mezi roky 2008 a 2009, kdy se PNO dostal z hodnoty 7,99 % na 14,05 %. Příčinou tohoto nárůstu může být propouštění lidí ze společnosti Kordárna a.s., která kvůli ekonomické recesi a propadu výroby aut přišla o velký počet zakázek a od května roku 2009

byla v insolvenční. Od roku 2009 PNO pozvolným tempem klesá a v posledním sledovaném roku hodnota dosáhla 8,46 %.

Tabulka č. 3.7: Podíl nezaměstnaných osob v rámci okresů Jihomoravského kraje

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Blansko	5,7	4,9	4,3	3,9	6,9	7,3	6,5	6,6	7,1	6,9	5,9
Brno-město	7,4	6,7	5,4	4,4	6,0	7,3	7,0	7,2	8,2	8,9	8,1
Brno-venkov	5,1	4,2	3,7	3,1	4,8	6,1	5,7	5,7	6,6	6,7	5,6
Břeclav	7,6	7,4	5,9	4,5	6,9	8,2	8,1	7,6	8,1	7,8	6,3
Hodonín	10,2	9,6	7,9	6,9	9,3	10,8	10,3	10,2	10,7	10,5	8,9
Vyškov	6,7	5,7	4,2	3,3	5,6	6,5	6,1	6,4	6,8	6,3	5,0
Znojmo	9,4	9,2	8,2	6,9	8,8	9,7	9,5	9,6	10,2	10,4	9,1

Zdroj dat: MPSV, vlastní zpracování

Z hlediska srovnání celého Jihomoravského kraje (viz tabulka 3.7) nejhůře dopadl okres Hodonín, do něhož spadá i analyzovaná obec. Důvodem tak vysokého PNO může být řada všeobecných faktorů, mezi které patří například zkrachování podniků po roce 1989, vypršení smluv o pracovním poměru na dobu určitou a jejich následné neprodloužení. Dalším možným faktorem, který způsobuje zvyšování PNO v okrese Hodonín, by mohla být přítomnost sociálně vyloučeného obyvatelstva, které buď nedostává možnost pracovat, nebo dokonce odmítá jakoukoliv práci, dále také velký výskyt sezónní práce. Nejlepších hodnot dosahoval okres Blansko.

Tabulka č. 3.8: Podíl nezaměstnaných osob v rámci krajů ČR

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Hlavní město Praha	2,8	2,5	2,1	1,8	2,6	3,5	3,6	3,9	4,8	5,3	4,6
Středočeský kraj	4,8	4,3	3,5	3,0	4,6	5,6	5,6	5,7	6,5	6,6	5,7
Jihočeský kraj	4,6	4,4	3,5	3,1	4,9	5,6	5,6	5,7	6,5	6,4	5,2
Plzeňský kraj	4,8	4,5	3,7	3,3	5,6	6,3	5,8	5,4	6,2	5,9	4,9
Karlovarský kraj	7,8	7,3	6,1	5,2	7,7	8,5	8,2	8,0	9,0	8,5	7,3
Ústecký kraj	11,3	10,7	8,9	7,1	8,9	9,8	9,7	10,0	11,1	11,1	9,7
Liberecký kraj	5,9	5,4	4,7	4,4	7,3	8,0	7,5	7,4	8,2	8,1	6,8
Královéhradecký kraj	5,4	4,9	3,9	3,2	5,1	5,7	5,5	5,7	6,8	6,7	5,3
Pardubický kraj	6,0	5,4	4,3	3,7	6,1	6,9	6,3	6,2	7,0	6,6	5,2
Kraj Vysočina	6,0	5,4	4,5	3,9	6,5	7,2	6,9	6,7	7,4	7,2	6,2
Jihomoravský kraj	7,5	6,8	5,6	4,7	6,7	7,8	7,5	7,5	8,2	8,4	7,2
Olomoucký kraj	7,7	6,9	5,4	4,4	7,3	8,4	8,0	8,1	9,1	9,1	7,4
Zlínský kraj	6,6	6,0	4,8	4,1	6,7	7,7	7,0	6,9	7,9	7,5	6,3
Moravskoslezský kraj	10,4	9,6	7,8	6,0	8,1	8,7	8,3	8,5	9,8	10,1	8,9

Zdroj dat: MPSV, vlastní zpracování

Z hlediska krajů (viz tabulka 3.8) se nejhůře umístily kraje Ústecký a Moravskoslezský, kde se hodnoty PNO pohybují v relativně vysokých číslech. Samozřejmostí je, že nejlepších výsledků dosahuje hlavní město Praha, protože nabízí velký počet rozmanitých pracovních příležitostí. Poměrně pozitivní hodnoty vykazují i kraje Plzeňský, Jihočeský a Středočeský, u kterých hodnoty nepřesáhly hranici 7 %. Jihomoravský kraj se umístil na pomyslném pátém místě s konečnou hodnotou 7,2 %.

Celková likvidita

Celková likvidita (CL) je vyjádřena jako podíl oběžných aktiv ke krátkodobým závazkům. Jedná se o hlavní ukazatel finanční analýzy likvidity obce nebo firmy a o schopnost plnit si své krátkodobé závazky.

$$CL = \frac{\text{krátkodobé pohledávky} + \text{zásoby} + \text{krátkodobý finanční majetek}}{\text{krátkodobé závazky} + \text{krátkodobé bankovní úvěry a výpomoci}} = \frac{\text{oběžná aktiva}}{\text{závazky}} \quad (3.4)$$

Za kritickou oblast hodnot je považován interval 0 až 1, kdy už hrozí insolvence obce, tedy neschopnost uhradit své závazky. V takovém případě jsou obcím zaslány dopisy z Ministerstva financí, které vyzývají danou obec ke zdůvodnění tohoto stavu a o stanovisko zastupitelstva dané obce.

Tabulka č. 3.9: Celková likvidita obce Velká nad Veličkou

	Oběžná aktiva	Krátkodobé závazky	Celková likvidita
2010	11 657 000	2 598 000	4,49
2011	18 425 370	5 473 010	3,37
2012	14 913 100	5 603 140	2,66

Zdroj dat: ÚFIS - MFČR, vlastní zpracování

Z tabulky č. 3.9 lze vidět, že celková likvidita obce Velká nad Veličkou od roku 2010 klesá. Konečná hodnota v roce 2012 činí 2,66, což znamená, že krátkodobé likvidní prostředky kryjí krátkodobé závazky zhruba dvaapůlkrát. Za ostatní roky nebyla bohužel dohledána data, ale zřízení finanční výbor obce by si měl dát pozor na kritickou hodnotu, za kterou se považuje hodnota menší než jedna. Rozdíl hodnot mezi roky 2010 a 2012 je 1,83. Pro obec to určitě nemá pozitivní dopad, jelikož tím snižuje možnosti získání dotací, které jsou potřebné pro rozvoj města.

Environmentální pilíř

Druhá podkapitola je zaměřena na environmentální pilíř SD. Do tohoto pilíře jsou vybrány indikátory jako napojení na čističku odpadních vod (ČOV), koeficient ekologické

stabilit a kvalita pitné vody v obci Velká nad Veličkou. U koeficientu ekologické stability je provedena komparace v rámci jednotlivých krajů.

Tabulka č. 3.10: Environmentální ukazatele

Název indikátoru	Dostupnost dat
Podíl domů napojených na čističku odpadních vod (PD ČOV)	Interní data obce Velká nad Veličkou, ČSÚ
Kvalita pitné vody v obci	Statistiky obce Velká nad Veličkou
Koeficient ekologické stability	ČSÚ

Zdroj dat: Vlastní zpracování

První ukazatel, tj. podíl domů napojených na ČOV, má z hlediska SD význam jak v environmentální, tak v ekonomické i sociální sféře. V environmentální oblasti se jedná o citlivé začlenění technologického procesu do krajiny, výraznou úsporu elektřiny při provozu, a tudíž i nižší zátěž pro ŽP, čistící schopnost i pro silně naředené odpadní vody, které přicházejí smíšenou kanalizací. Z hlediska ekonomické sféry se jedná o výraznou úsporu energie, díky které jsou nízké provozní náklady. Do sociální sféry lze zařadit zvyšování environmentálního povědomí obyvatel a v menší míře také vznik nových pracovních míst, které vybudováním ČOV vzniknou. Na tento indikátor navazuje ukazatel kvality pitné vody v obci, která se řadí mezi nejdůležitější potřeby lidstva, přičemž její dostupnost a kvalita není bohužel samozřejmostí celého světa (viz 7. cíl MDGs). Posledním sledovaným indikátorem je koeficient ekologické stability, který poukazuje na to, jak výrazně je dané území pozměněno zásahem člověka.

Podíl domů napojených na ČOV

Tento ukazatel se vypočítá jako podíl počtu obyvatel bydlících v domech napojených na kanalizaci se zakončením ČOV a celkového počtu obyvatel. Čištění odpadních vod přispívá k rozvoji přírody a krajiny a také zabraňuje znečištění podzemních vod.

$$PD \text{ ČOV} = \frac{\text{počet obyvatel bydlících v domech napojených na kanalizaci s koncovkou ČOV}}{\text{celkový počet obyvatel}} \cdot 100 \quad (3.5)$$

Z hlediska dostupnosti dat nebylo bohužel možné zhodnotit tento ukazatel v čase, a tudíž je zaznamenán pouze výsledek za rok 2015. Jelikož je na ČOV ve Velké nad Veličkou napojena i obec Javorník, je výpočet uveden dvakrát. V prvním případě je zobrazen podíl domů napojených na ČOV za obec Velká nad Veličkou a pak za obce Velká nad Veličkou a Javorník dohromady.

Podíl domů napojených na ČOV za obec Velká nad Veličkou se určí jako:

$$PD \text{ ČOV} = \frac{2830}{2914} \cdot 100 = \mathbf{97,12 \%}$$

Výsledek ukazuje, že na ČOV je napojených až 97,12 % obyvatel obce Velká nad Veličkou. Zbylé necelé 3 % obyvatel, které nejsou napojeny na kanalizace, mohou tento problém vyřešit v podobě jímky, septiku nebo domovní ČOV.

Podíl domů napojených na ČOV za obce Velká nad Veličkou a Javorník se určí jako:

$$PD \text{ ČOV} = \frac{3400}{3630} \cdot 100 = \mathbf{93,66 \%}$$

Připojením obce Javorník se výsledná hodnota sníží, a to z toho důvodu, že na ČOV je napojených pouze 79,61 % obyvatel této obce, tudíž zbylých 20,39 % musí využívat obdobných způsobů odvádění odpadních vod (jímka, septik, domovní ČOV). Vyčištěné odpadní vody jsou vypouštěny do řeky Veličky, která se díky výstavbě kanalizace a ČOV stala řekou (dříve to byla spíše odpadní stoka). Celkově je každý rok vyčištěno téměř 300 tisíc m³ odpadních vod a náklady, které obec vynaloží, se pohybují kolem 8 Kč/m³ (rok 2014 - 8,10 Kč/m³; 2013 – 8,12 Kč/m³). I přesto, že spolu s obcí Javorník se podíl domů napojených na ČOV zmenšil, nabývá tento ukazatel vysokou hodnotu, která by mohla do budoucna růst (viz podkapitola 4.2).

Kvalita pitné vody v obci

Kvalita pitné vody patří mezi nejdůležitější faktory, které jsou nezbytné pro život obyvatelstva. Překročení některých hodnot jednotlivých složek může způsobovat i zdravotní problémy. V rámci jednotlivých ukazatelů pro pitnou vodu jsou stanoveny parametry, které by neměly být překročeny. V případě jejich překročení by byl stav ukazatele označen jako „nevyhovující“.

Tabulka č. 3.11 zobrazuje ukazatele pitné vody v obci Velká nad Veličkou. Hodnoty byly naměřeny za září 2015, březen 2014 a 2013. U žádné naměřené hodnoty se nevyskytl problém s překročením daného parametru, a tudíž je kvalita pitné vody v obci na dobré úrovni. Pitná voda v obci Velká nad Veličkou se podle tvrdosti řadí do skupiny tvrdých vod, kde je stanovené rozmezí od 3,0 až do 4,5 mmol/l (Indikátory udržitelného rozvoje na místní úrovni, 2016). Tvrdá voda je pro lidský organismus zdraví neškodná, ale problémy způsobuje především u topných těles bojlerů, praček a kotlů, kde dochází k obalování vodního kamene

a zabránění postupu tepla do vody. Z tohoto důvodu rostou náklady za ohřev vody, praní, použití myčky, topení nebo na nákup změkčovacích chemických prostředků.

Tabulka č. 3.11: Kvalita pitné vody v obci dle hlavních parametrů

Ukazatel	Jednotka	Limit *	2013	2014	2015
Dusičnany, NO ₃ ⁻	mg/l	50 NMH	6,7	7,0	10,5
Dusitany, NO ₂ ⁻	mg/l	0,50 NMH	<0,05	<0,05	<0,05
Reakce vody, pH	-	6,5 – 9,5 MH	7,4	7,4	7,6
Sírany, SO ₄ ²⁻	mg/l	250 MH	74,2	74,1	77,8
Tvrdost vody, Ca + Mg	mmol/l	2,0 – 3,5 DH	3,50	3,60	3,45
Železo, Fe	mg/l	0,20 MH	0,028	<0,020	0,104
Amonné ionty, NH ₄ ⁺	mg/l	0,50 MH	<0,050	<0,050	0,050
Chloridy, Cl ⁻	mg/l	100 MH	10,3	12,8	22,5
Vodivost (Konduktivita)	mS/m	125 MH	74,1	74,5	79,7
Vápník, Ca	mg/l	40 – 80 min. 30 DH	116,2	112,2	101,2
Hořčík, Mg	mg/l	20 – 30 min. 10 DH	14,6	19,4	22,5
Escherichia coli	KTJ/100ml	0 NMH	0	0	0
Koliformní bakterie	KTJ/100 ml	0 NMH	0	2	0

Zdroj dat: Statistiky obce, vlastní zpracování

*NMH – nejvyšší mezní hodnota, pokud dojde k překročení, nejedná se už o pitnou vodu; DH – doporučená hodnota; MH – mezní hodnota, její překročení nepředstavuje akutní zdravotní riziko, ale je nutné provést úpravu

Nejen obec Velká nad Veličkou ale i celá oblast Hornácka se v minulosti potýkala s nedostatečným množstvím kvalitní pitné vody. Tato situace byla ale vyřešena přívodem vody z vodovodního řádu Vnorovy – Drážky.

Koeficient ekologické stability

Koeficient ekologické stability (K_{ES}) představuje podíl ploch stabilních a nestabilních. Za stabilní plochy bývají označovány lesní plochy, vodní plochy, trvalé travní porosty, pastviny, mokřady, sady, vinice a zahrady. Do ploch nestabilních se řadí orná půda, zastavěné plochy, ostatní plochy a chmelnice.

$$K_{ES} = \frac{\text{lesní plochy} + \text{vodní plochy} + \text{trvalý travní porost} + \text{pastviny} + \text{mokřady} + \text{sady} + \text{vinice} + \text{zahrady}}{\text{orná půda} + \text{zastavěné plochy} + \text{ostatní plochy} + \text{chmelnice}} \quad (3.6)$$

Obce, u kterých je dosažena hodnota K_{ES} menší než 0,9, jsou zcela pozměněny člověkem, jednotlivé vazby v krajině přestávají fungovat a nelze je snadno obnovit. Pokud vyjde K_{ES} v rozmezí od 0,9 do 1,9, jedná se o území hospodářské, které je relativně zachovalé. Jestliže se hodnota K_{ES} nachází nad hranicí 2,0, nachází se obec v téměř zachovalé krajině, polopřírodní až přírodní (Indikátory udržitelného rozvoje na místní úrovni, 2016). Hodnota K_{ES} se vyvíjí velmi pomalu a výsledek je pro několik let stejný.

Tabulka č. 3.12: K_{ES} obce Velká nad Veličkou

	1993	2000	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Orná půda	1319	1 281,2	1 280,4	1 279,8	1 278,8	1 275,2	1 275,1	1 275,1	1 275,0	1 274,9	1 274,9
Chmelnice	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vinice	54	57,6	57,5	11,1	11,1	10,7	10,7	10,7	10,7	10,7	10,7
Zahrady	63	65,8	65,6	65,8	65,8	66,1	66,1	66,1	66,1	66,1	66,1
Ovocné sady	58	68,2	68,1	66,6	66,6	64,5	64,5	64,5	64,5	64,5	64,5
Trvalé travní porosty	373	385,0	384,9	433,3	434,5	438,7	439,0	439,0	439,0	439,0	439,0
Lesní plochy	477	475,4	475,3	475,3	475,3	475,3	477,8	477,8	477,8	477,8	477,8
Vodní plochy	32	33,0	32,9	32,9	32,9	32,0	32,0	32,0	32,0	32,0	32,0
Zastavěné plochy	67	61,8	58,7	58,7	58,3	57,9	58,0	58,0	58,0	55,0	55,1
Ostatní plochy	147	163,1	167,4	167,3	167,5	170,5	167,8	167,8	167,9	171,0	170,9
Zemědělská půda	1868	1 857,7	1 856,6	1 856,7	1 856,8	1 855,2	1 855,4	1 855,3	1 855,3	1 855,2	1 855,2
KES	0,69	0,72	0,72	0,72	0,72	0,72	0,73	0,73	0,73	0,73	0,73

Zdroj dat: ČSÚ, vlastní zpracování

K_{ES} za obec Velká nad Veličkou vykazoval od roku 2000 do roku 2010 hodnotu 0,72, poté se hodnota koeficientu zvýšila o 0,01. V tabulce 3.12 chybí hodnoty od roku 2001 do roku 2006, a to z toho důvodu, že za tyto roky nebyla stanovena plocha trvale travních porostů, a tudíž nebyl vypočítán ani K_{ES} . Pro srovnání z delšího časového hlediska je přidána i hodnota za rok 1993, kdy byl K_{ES} 0,69. Jak bylo zmíněno, pokud se hodnota K_{ES} pohybuje pod hranicí 0,9, jedná se o území zcela pozměněno člověkem. Tak je tomu i v případě obce Velká nad Veličkou. Tabulka č. 3.13 zobrazuje K_{ES} v rámci jednotlivých krajů a je zde zařazena hlavně z důvodu, jak si stojí kraj, kterého je obec součástí v porovnání s ostatními.

Tabulka č. 3.13: K_{ES} v rámci krajů ČR v roce 2014

Kraj	K_{ES}	Kraj	K_{ES}
Hlavní město Praha	0,31	Královéhradecký kraj	1,04
Středočeský kraj	0,67	Pardubický kraj	0,91
Jihočeský kraj	1,49	Kraj Vysočina	0,85
Plzeňský kraj	1,36	Jihomoravský kraj	0,68
Karlovarský kraj	2,01	Olomoucký kraj	1,00
Ústecký kraj	1,00	Zlínský kraj	1,45
Liberecký kraj	2,31	Moravskoslezský kraj	1,33

Zdroj dat: ČSÚ, vlastní zpracování

Z tabulky 3.13 lze vyčíst, že nejhůře dopadla Praha, která vykazuje hodnotu K_{ES} 0,3. Koeficient je ovlivněn městským prostředím, které představuje především nestabilní prvky. Hlavní město Praha by se dalo srovnávat jedině s velkými městy. Poměrně nízkou hodnotu vykazuje i kraj Středočeský a Jihomoravský kvůli vysokému zastoupení orné půdy. Nejlépe naopak dopadl kraj Liberecký s hodnotou 2,31. Je to způsobeno vysokým podílem trvalých travních porostů a lesních pozemků. Stejně jako u Jihomoravského kraje, tak i u obce Velká nad Veličkou je vysoký podíl orné půdy, a to způsobuje, že je hodnota K_{ES} v rozmezí 0-0,9.

Shrnutí výsledků socioekonomického a environmentálního pilíře

Podkapitola 3.3 stručně shrnuje vývoj všech zkoumaných indikátorů obsažených v podkapitole 3.1 a 3.2, zobrazuje jejich pozitivní nebo negativní vývojový trend, který je vyobrazen v tabulce 3.14.

Tabulka č. 3.14: Shrnutí výsledků indikátorů v rámci socioekonomického a environmentálního pilíře

Pozitivní vývojové trendy	Negativní vývojové trendy
Pokles podílu nezaměstnaných osob	Nárůst stárnoucí složky obyvatelstva
Množství a kvalita pitné vody	Úbytek obyvatelstva
Nárůst koeficientu ekologické stability	Nárůst indexu stárí
	Pokles celkové likvidity obce

Zdroj dat: Vlastní zpracování

Za pozitivní vývojový trend se dá označit vývoj PNO, který od roku 2009 klesá a rozdíl mezi hodnotou v roce 2005 a v roce 2015 činí 3,64 procentního bodu. Dále se do pozitivních trendů dá zařadit množství a kvalita pitné vody, protože za roky 2013, 2014 a 2015 nebyly překročeny žádné ukazatele v rámci posouzení kvality pitné vody a od roku 2015 je vyřešeno i množství této vody díky přívodu z vodovodního řádu Vnorovy – Drážky. S kvalitou pitné vody souvisí i podíl domů napojených na ČOV, ale jelikož nebyla možnost udělat rozbor tohoto indikátoru za delší časovou řadu a údaj je dostupný pouze za rok 2015 nelze posoudit, jestli je vývoj pozitivní či negativní. Lze jen konstatovat, že hodnota ukazatele je relativně vysoká (93,66 %). Posledním pozitivním trendem je vývoj K_{ES} , u kterého nastal nárůst za delší časový horizont. Hodnota od roku 1993, kdy K_{ES} dosáhl hodnoty 0,69, stoupla na hodnotu 0,73 v roce 2015. Mezi negativní vývojové trendy je možné zařadit především vývoj ukazatele ze socioekonomického pilíře, kde roste složka postreprodukční a složka dětská naopak klesá. To má za následek i zvyšování hodnoty indexu stárí, u kterého rozdíl mezi počáteční a konečnou hodnotou činil 46 obyvatel ve věku 64 a více připadajících na složku dětskou (0-14 let). Ukazatel celkové likvidity se vyvíjí negativně, jelikož jeho

hodnota klesá. Tomuto ukazateli by měly autority v obci věnovat velkou pozornost, jelikož jeho nepříznivý vývoj může mít dopad na rozvoj města.

Zhodnocení udržitelnosti obce Velká nad Veličkou

Předmětem kapitoly je zhodnocení udržitelnosti obce Velká nad Veličkou, které je provedeno na základě vypočtených indikátorů v socioekonomickém a environmentálním pilíři. Výsledky jednotlivých ukazatelů jsou dávány do souvislosti se SWOT analýzou obce nacházející se také v této kapitole. K sestavení SWOT analýzy napomohly názory a podněty místního obyvatelstva. Další podkapitolou jsou návrhy opatření, které z části korespondují s příležitostmi a hrozbami obce a z části s vypočítanými indikátory, kde jsou budoucí návrhy, jak by se mohly ukazatele do budoucna vyvíjet a na co by se měla obec zaměřit nejvíce.

SWOT analýza obce

SWOT analýza je univerzální analytická technika zaměřená na zhodnocení vnitřních a vnějších činitelů ovlivňujících buď organizaci, určitý produkt, službu, ale i obec. SWOT analýzu lze sestavit i pro svoji vlastní osobu (Management mania, 2016). Název SWOT analýza vznikl z počátečních písmen anglických názvů, které jsou obsaženy v základní matici SWOT analýzy. Písmeno S značí silné stránky (strengths), W představuje slabé stránky (weaknesses), pod písmenem O se skrývají příležitosti (opportunities) a poslední písmeno T značí hrozby (threats).

Tabulka č. 4.1 zobrazuje SWOT analýzu obce Velká nad Veličkou. Jednou ze silných stránek pro obec Velká nad Veličkou je, že se nachází v atraktivní krajině CHKO Bílé Karpaty, která se může pyšnit rozsáhlou flórou, především orchidejemi. Díky rozmanité krajině se dá předpokládat, že je obec vhodná i jako klidné prostředí pro bydlení. Výrazně silnou stránkou je místní kultura a folklór, které jsou v obci zažité už několik století. V roce 2016 se dokonce významnost folklóru dostala více do povědomí natočením videoklipu, kterým si skupina Musica Folklorika zasloužila nominaci na cenu Anděl. Obec se může dále pyšnit adekvátním sportovním zázemím. V roce 2005 byla postavena sportovní hala, jejíž součástí je posilovna, solárium a horolezecká stěna. V oblasti sportovního vyžití došlo také k rekonstrukci fotbalového stadionu. Obec má vyhovující sociální a občanskou vybavenost, která již byla zmíněna v podkapitole 2.6.2. Většina účelových budov, jako je obecní úřad, škola, atd., je bezbariérově přístupná. V obci funguje velmi pokrokový systém třídění odpadu, který se dá nazvat jako „pytlový“. Občané dostanou pytle na plast a papír a jsou tak motivováni k třídění odpadu. Pytle jsou jednou měsíčně sváženy zaměstnanci obce. Rozpis, kdy se svoz koná, dostanou občané na začátku roku. Na vysoké úrovni je i ČOV a kanalizace. V obci postupně probíhá úprava jak silnic, tak chodníků. V obci se nachází významný

zaměstnavatel Kordárna Plus a. s., který zaměstnává značnou část jak místního obyvatelstva, tak občany z okolních vesnic. Díky odpovídající dopravní obslužnosti (autobusové i železniční) jsou občané více mobilní, a to jak studenti, tak pracující.

S mobilitou také souvisí i slabé stránky obce. Většina obyvatel dojíždí za prací, což se především týká studentů vysokých škol. Další slabou stránkou je nedostatečná rozmanitost pracovních příležitostí. Tak jako většina obcí v ČR i obec Velká nad Veličkou se potýká s převahou staršího obyvatelstva. Slabé stránky se objevují i v oblasti životního prostředí, kde dochází k devastaci původních ekosystémů. Týká se to především lučních ekosystémů, které jsou nahrazovány křovinami a v lepším případě lesem. Dále je slabou stránkou nedostatek užitkové vody především v létě, kdy je spodní voda tak nízko, že tím trpí nejen stromy, které si berou spodní vodu kvůli živinám, ale i celá krajina. Celkově v obci chybí povědomí o environmentálních problémech především ze strany vedení obce. Přestože se obec pyšní tradičním folklórem, chybí zde kulturní vyžití pro děti (představení, akce pro děti s matkami), ale i pro mládež. Za slabou stránku lze považovat chybějící cyklostezku směrem na obec Louku. Svou geografickou polohou je obec vzdálená od regionálních měst (Brno, Uherské Hradiště, Zlín, Hodonín atd.) a také od napojení na celostátní dálniční síť. I když má obec své webové stránky, jejich přehlednost není celkově dostačující.

Díky sportovnímu zázemí lze mezi příležitostmi zařadit sportovní aktivity, kdy se např. házenkářské i florbalové družstva účastní mezinárodních turnajů v Polsku. Oblast kultury se objevuje i mezi příležitostmi obce. V případě opravení „hornáckého stadionu“ a větší propagace Hornáckých slavností zde konaných by obec navštívilo bezpochyby více turistů. Další příležitostí je celková revitalizace a zatraktivnění obce, které může být doprovázeno výstavbou cyklostezky nebo umístěním zpomalovacích retardérů u Masarykovy základní školy, kde se pohybují děti. K celkové revitalizaci přispěje i již probíhající rekonstrukce kulturního domu. Dále díky zvyšování počtu obyvatel může obec požádat o zapsání se jako město. Poslední příležitostí je zapojení se do MA21, která představuje strategický a akční plán rozvoje obce a zavádí principy SD do praxe. MA21 je tedy strategický plán, který propojuje ekonomické a sociální aspekty s oblastí ŽP a je vytvářen ve spolupráci s veřejností, tedy s obyvateli obce. Zapojení do MA21 by přispělo k dobré a udržitelné kvalitě života a ŽP v obci.

Mezi hrozby může být zařazeno stárnutí obyvatel a s tím i úzce související odchod mladých a vzdělaných obyvatel do měst. Odchod by mohl být způsoben především omezeným množstvím pracovních příležitostí, zejména pro absolventy škol. Další hrozbou,

s kterou se obce všeobecně potýkají, je nedodržování povolené rychlosti v obci. Tím se může zvyšovat počet dopravních nehod a úrazů, v nejhorším případě by mohlo dojít až ke ztrátě lidských životů. Díky četným srážkám a táním sněhu jsou pro obec další hrozbou škody na majetku, způsobeny povodněmi, ale i jinými živelnými pohromami, například silným větrem. Poslední hrozbou, která byla shledána v obci Velká nad Veličkou, je možný nárůst kriminality a vandalství.

Tabulka 4.1: SWOT analýza obce Velká nad Veličkou

<p style="text-align: center;">Silné stránky</p> <ul style="list-style-type: none"> - Atraktivní krajina CHKO Bílé Karpaty - Klidné prostředí pro bydlení - Místní kultura a folklór - Sportovní zázemí - Bezbariérový přístup v obci - Sociální a občanská vybavenost - Dobrá dopravní obslužnost autobusovými spoji - Železniční spojení obce s regionálními centry - ČOV a kanalizace - Úprava komunikace - Dobrý systém třídění odpadu - Existence významného zaměstnavatele - Kordárna Plus a. s. 	<p style="text-align: center;">Slabé stránky</p> <ul style="list-style-type: none"> - Téměř žádné povědomí o environmentální politice - Devastace původních ekosystémů a náhrada jinými - Nedostatek užitkové vody - Nízká rozmanitost pracovních příležitostí - Málo kulturního vyžití - Vzdálenost obce od regionálních měst - Chybějící cyklostezka pro volnočasové aktivity - Značná vyjíždka obyvatel za prací - Vzdálenost vysokých škol (nutnost dojíždění) - Vzdálenost napojení obce na celostátní dálniční síť - Špatná přehlednost webových stránek - Starší obyvatelstvo
<p style="text-align: center;">Příležitosti</p> <ul style="list-style-type: none"> - Sportovní aktivity - Podpora kultury (větší propagace) - Opravení "hornáckého stadionu" - Zapojení do MA21 - Celková revitalizace a zatraktivnění obce - Zvýšení bezpečnosti v rámci místní komunikace - Vybudování cyklostezky - Zvýšení počtu obyvatel 	<p style="text-align: center;">Hrozby</p> <ul style="list-style-type: none"> - Odchod mladých a vzdělaných obyvatel obce do měst - Stárnutí obyvatelstva - Omezené množství pracovních příležitostí, zejména pro absolventy škol - Zvýšení nehodovosti a úrazů nedodržováním povolené rychlosti v obci - Škody na majetku při živelných pohromách (povodně, silný vítr) - Nárůst kriminality a vandalství

Zdroj dat: Vlastní zpracování

Na základě sestavené SWOT analýzy, která je dána do kontextu s výsledky indikátorů, je provedeno vyhodnocení udržitelnosti obce a doporučení.

Zhodnocení udržitelnosti obce a doporučení

Celkově bylo sledováno sedm indikátorů, z toho čtyři za socioekonomický pilíř a tři za pilíř environmentální. Pozitivního vývojového trendu bylo dosaženo u vývoje indikátoru PNO, K_{ES} , množství a kvality pitné vody. Negativní vývoj se projevil u věkového složení obyvatelstva, indexu stárí, přirozeného přírůstku obyvatel a celkové likvidity obce.

U PNO byla počáteční hodnota v roce 2005 12,10 %, zatímco v roce 2015 došlo ke snížení až na hodnotu 8,46 %. Stejně jako ostatní země, kraje, okresy tak i obec Velká nad Veličkou byla zasažena ekonomickou krizí, která se projevila především u významného zaměstnavatele pro obec, tím je Kordárna, a. s. Díky propadu výroby aut přišla o velký počet zakázek a od května 2009 byla dokonce v insolventci. Problém byl ale vyřešen reorganizací podniku, kdy se z Kordárny, a.s. stala Kordárna Plus, a.s. I když došlo za sledované období k poklesu, je z hlediska udržitelnosti vhodné, aby hodnota PNO nestoupala a spíše došlo ještě k jejímu dalšímu poklesu. Zvyšující si PNO přispívá k sociálnímu úpadku, nárůstu kriminality a vandalství. I když tento ukazatel nemůže obec Velká nad Veličkou ovlivnit přímo, je určitá možnost, jak přispět ke snížení PNO – např. podporou malého a středního podnikání, rekvalifikačními kurzy, přilákáním nových investorů apod. Přilákáním nových investorů by se zvýšila rozmanitost pracovních příležitostí a obyvatelé by nemuseli být závislí pouze na společnosti Kordárna Plus, a. s. (viz kapitola 4.1 silné a slabé stránky obce).

Další pozitivní vývoj byl zaznamenán u K_{ES} , kde sice došlo k nárůstu, ale pouze o 0,01 (z hodnoty 0,72 na 0,73). Do budoucna by bylo žádoucí, aby K_{ES} rostl. Růst může být způsoben zvětšením lesních ploch, vodních ploch, trvale travních porostů, sadů, vinic a zahrad, tedy především složek obsažených v čitateli výpočtu. Orné půdy, zastavěné plochy a ostatní plochy by se měly naopak snižovat. V případě obce Velká nad Veličkou dochází k nárůstu lesních ploch, které vznikají i v rámci přeměny původních ekosystémů. Devastace původních ekosystémů je v rámci SWOT analýza řazena do slabých stránek především z toho důvodu, že dochází více k přeměně na křoviny než na lesní porosty. K nárůstu dochází i u dalších složek indikátoru jako jsou trvalé travní porosty, sady, zahrady a ostatní plochy. K poklesu dochází především u složek, které se vyskytují ve jmenovateli, což je bráno jako pozitivní, neboť se zvyšuje K_{ES} . S nárůstem tohoto indikátoru se může změnit území, ve kterém se obec nachází, a to ze zcela pozměněného člověkem na území hospodářské

a relativně zachovalé. V nejlepším případě se obec může nacházet v zachovalé až přírodní krajině.

S kvalitou pitné vody nebyl za sledované období problém, jelikož hodnoty splňovaly všechny parametry. Pitná voda neobsahovala žádné kontaminující látky ani látky, které by škodily zdraví obyvatelstva. Jediným problémem je tvrdost vody způsobující růst nákladů především za nákup změkčovacích chemických prostředků. V minulosti byl problém, především v období léta, s množstvím kvalitní pitné vody. Problém byl ale vyřešen tím, že nejen obec Velká nad Veličkou, ale i další části Hornácka byly napojeny na vodovodní řád Vnorovy – Drážky. Pitná voda by měla i nadále zůstat nezávadná, jelikož je důležitým faktorem pro lidský život. S kvalitou vody souvisí i podíl domů napojených na ČOV, na kterou je napojena i vedlejší obec Javorník. Indikátor vykazuje za rok 2015 hodnotu 93,66 %, což je relativně pozitivní. Hodnota by měla i nadále stoupat a mělo by dojít k napojení dalších domů, pokud je to z hlediska spádovosti vody možné. K nárůstu by mělo docházet především kvůli spokojenosti a pohodlí obyvatel. Tím, že dojde k napojení zbývajících domů na ČOV, odpadají občanům starosti s náklady, které souvisejí s vyčištěním odpadních vod.

Předchozí indikátory se za sledované období vyvíjely pozitivním trendem, zatímco věkové složení obyvatelstva, index stárí a přirozený přírůstek obyvatel se vyvíjí spíše negativně. Index stárí se dá propojit s věkovou strukturou obyvatelstva, jelikož znázorňuje poměr mezi stárnoucí a dětskou složkou. V rámci obce Velká nad Veličkou vykazoval index stárí hodnotu 146 % v roce 2014, zatímco hodnota v roce 2007 byla 100 %, což značilo vyrovnaný stav mezi složkou stárnoucí a dětskou. Z růstu indexu stárí je jasné, že přibývá starší obyvatelstvo, které pak převyšuje obyvatele ve věku 0-14 let. Bohužel z demografického hlediska nelze proces stárnutí nijak ovlivnit, a proto je také v rámci SWOT analýzy tato problematika řazena do slabých stránek, ale i do hrozeb. Přirozený přírůstek obyvatel vykazoval sice v roce 2008 (9 obyvatel) a 2014 (3 obyvatele) přírůstek obyvatel, ale v dalších letech (2007, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013) převažoval počet zemřelého obyvatelstva nad živě narozenými, a došlo tedy k úbytku přirozenou měnou. Z hlediska udržitelnosti by se měl projevovat přirozený přírůstek a nikoliv úbytek. Na to, aby bylo takového stavu dosaženo, může mít obec z menší části vliv, a to především podporou pronatalitní politiky a zajištěním kvalitních sociálních služeb pro seniory. Pronatalitní politika by se projevila např. „symbolickým příspěvkem“, který by byl poskytnut matce dítěte po jeho narození.

Posledním sledovaným ukazatelem byla celková likvidita. U indikátoru byla zjištěna klesající tendence, a to konkrétně z hodnoty 4,49 v roce 2010 na 2,66 v roce 2012. Aby byla obec udržitelná a schopná uhradit své krátkodobé závazky, měla by hodnota vykazovat rostoucí tendenci, nikoliv klesající, jak je tomu v případě obce Velká nad Veličkou. Pokud by ukazatel klesl až pod hodnotu 1 a zároveň by podíl cizích zdrojů k celkovým aktivům byl vyšší než 25 %, musela by obec na výzvu Ministerstva financí objasnit, proč není schopna dostát svých krátkodobých závazků. Díky nízké hodnotě celkové likvidity může dojít ke stagnaci rozvoji obce, což může způsobit odchod obyvatel.

Závěrem této kapitoly lze říci, že z hlediska ukazatelů by měly některé hodnoty stoupat a jiné by bylo dobré držet na co nejnížší úrovni. Ukazatele jako jsou přirozený přírůstek obyvatelstva, celková likvidita, K_{ES} a podíl domů napojených na ČOV by měly z hlediska udržitelnosti obce do budoucna růst. Zatímco index stáří a PNO by měly klesat. Také by mělo být zajištěno dostatek kvalitní pitné vody pro občany. Dále by obec měla přihlédnout i k sestavené SWOT analýze, posílit ještě více silné stránky, slabé stránky eliminovat, snažit se využít všech stanovených příležitostí a naopak se vyhnout hrozbám.

Závěr

Předmětem práce byla problematika udržitelného rozvoje obce Velká nad Veličkou, přičemž socioekonomická a environmentální analýza byla použita za účelem odhalení, zda se obec k udržitelnému rozvoji přibližuje či nikoliv. Prioritním cílem práce bylo zhodnotit udržitelnost obce Velká nad Veličkou, zatímco dílčím cílem bylo odhalení nedostatků v rámci socioekonomického a environmentálního pilíře udržitelného rozvoje a na základě zjištěných výsledků navrhnout i konkrétní možnosti řešení pro obec.

Pro uvedení do problematiky práce, byla druhá kapitola věnována teoretickým východiskům, která zahrnovala v první řadě vývoj environmentální politiky, došlo k vysvětlení pojmu udržitelný rozvoj, včetně jeho pilířů a indikátorů. Jak environmentální politika, tak udržitelný rozvoj byly popsány na úrovni mezinárodní, Evropské unie, České republiky, v neposlední řadě na místní úrovni, která byla pro práci klíčová. Závěr teoretické části obsahuje stručný popis obce Velká nad Veličkou, který je předpokladem analýzy vybraných indikátorů významných pro udržitelný rozvoj. Indikátory byly rozděleny do dvou skupin – socioekonomické, kam byly zařazeny čtyři indikátory a environmentální, jehož součástí byly tři indikátory. Poslední oblastí, která byla v rámci obce Velká nad Veličkou analyzována, byly její silné a slabé stránky, příležitosti a hrozby na základě sestavené SWOT analýzy.

SWOT analýza obce byla sestavena za pomoci obyvatelstva obce Velká nad Veličkou, jelikož samotné vedení obce ji doposud nesestavilo. Ze silných stránek lze vyzdvihnout vybudování čističky odpadních vod, která patří mezi nejvýznamnější investice obce (náklady téměř 80 mil. Kč) do životního prostředí, pokrokový systém v třídění odpadu tzv. „pytlový“. Za silnou stránku obce je také považován folklor, na který jsou nejen místní obyvatelé, ale i starosta náležitě hrdí. Ze slabých stránek lze zdůraznit například nevybudovanou cyklostezku směrem na obec Louka, devastaci původních ekosystémů a chybějící povědomí o environmentální politice, což by bylo možné změnit, kdyby se obec stala součástí místní Agendy 21. Toto řešení je shledáno jako příležitost, kam dále ještě spadá mimo jiné i zvýšení bezpečnosti v rámci místní komunikace. Hrozby, které vyplynuly ze SWOT analýzy, by se daly aplikovat na značnou část českých obcí. Jedná se především o odchod mladých a vzdělaných obyvatel obce do měst, stárnutí obyvatelstva nebo omezené množství pracovních příležitostí, zejména pro absolventy škol.

Na základě analýzy obce Velká nad Veličkou bylo dále zjištěno, že investice vynaložená na vybudování kanalizaci a čističku odpadních vod byla přínosná. Ukazatel podílu domů napojených na čističku odpadních vod vykazoval vysokou hodnotu (93,66 %), což svědčí o určitém životním standardu obyvatel obce Velká nad Veličkou, ale i Javorníka, který je také napojen na čističku odpadních vod. Životní standart souvisí s „pohodlností“ obyvatelstva, kteří nemusí řešit problémy s čištěním odpadních vod a tím jim také odpadají s tím vzniklé náklady. Do budoucna by mohlo dojít k napojení i zbývajícího obyvatelstva, ale jen pokud to bude možné z hlediska spádovosti vody. Důležitou oblastí lidského života je dostupnost a kvalita pitné vody, s kterou však obec nemá potíže, což dokazuje i fakt, že za sledované období (2013-2015) nebylo u obecní vody překročeno žádného limitu z hlediska jejích parametrů. Lze předpokládat, že by tento stav měl mít i nadále pozitivní vývoj.

Za účelem odhalení zásahu člověka do krajiny byl vypočten koeficient ekologické stability, který se zvyšuje velmi pomalu (z hodnoty 0,69 v roce 1993 na 0,73 v roce 2015), ale do budoucna by mohla hodnota přesáhnout hranici 0,9 a tím by se obec stala územím hospodářským, které je relativně zachovalé. Růst koeficientu by mohl být docílen hlavně vyšším podílem trvale travních porostů, lesních pozemků, sadů, vinic a zahrad. V obci byl dále zaznamenán pokles dětské složky nad složkou postreprodukční, což dokazoval jak index stáří (146 % v roce 2015), tak věkové složení obyvatelstva. Řešením by mohlo být podpoření pronatalitní politiky v podobě „symbolického příspěvku“ pro nově narozené děti v obci. Další oblast, kterou by vedení obce mohlo podpořit, je malé a střední podnikání, čímž by klesl podíl nezaměstnaných osob, který od roku 2012 sice klesá, ale jeho hodnota v roce 2015 byla stále vysoká (8,46 %). Posledním sledovaným ukazatelem byla celková likvidita obce, která od roku 2010 klesá a v roce 2012 vykazovala hodnotu 2,66, což znamená, že krátkodobé likvidní prostředky kryjí krátkodobé závazky zhruba dvaapůlkrát. Tuto hodnotu by se mělo vedení obce snažit zvyšovat, aby se nedostalo pod hranici 1, což je kritická hodnota, kdy se již do celé situace zapojuje i Ministerstvo financí ČR. To ale není jediným negativem, protože příliš nízká celková likvidita může mít vliv na celkový rozvoj města, kdy kvůli nízké hodnotě nezíská dostatečné finanční prostředky.

Přínosem práce je, že byly odhaleny nedostatky v rámci socioekonomického a environmentálního pilíře, a na základě toho byla stanovena doporučení. Jednalo se například o snižování podílu nezaměstnaných osob podporou malého a středního podnikání, dále zvyšování podpory pronatalitní politiky, čímž by se zvýšil podíl dětské složky a snížil index stáří. Doporučením v rámci environmentálního pilíře je zvětšení podílu trvale travních

porostů, lesních pozemků, sadů, zahrad a vinic, což by vedlo ke zvýšení koeficientu ekologické stability. Nejdůležitějším doporučením pro obec Velká nad Veličkou je její zapojení se do místní Agendy 21, díky němuž by se obec přiblížila k udržitelnému rozvoji, což by také přispělo k dobré a udržitelné kvalitě života a ŽP v obci. Dále by vedení obce mohlo více sledovat určité indikátory, které by si samo stanovilo, a zároveň by si stanovilo mez nebo žádoucí vývoj těchto indikátorů. Jednalo by se například o již zmíněný podíl nezaměstnaných osob, kde by bylo stanoveno, že hodnota vypočítaná za obec nepřekročí celorepublikový průměr, který je 6,24 % (údaj za rok 2015). Z hlediska příležitostí pro obec by bylo vhodné více propagovat Hornácké slavnosti, o které by bylo podle průzkumu zájem i mezi občany města Brna, ale bohužel kvůli nedostatečným informacím o akci nemají povědomí. Z hlediska bezpečnosti v rámci místní komunikace by bylo vhodné umístit zpomalovací retardéry u základní Masarykovy školy, kde se děti přemísťují do blízké sportovní haly. S bezpečností souvisí také vybudování chybějící cyklostezky, která by byla přínosem pro cykloturistiku. Vedení obce by mohlo také sledovat některé základní indikátory ECI/TIMUR, jako jsou spokojenost s místním společenstvím, mobilitu a přepravu cestujících, kvalitu místního ovzduší nebo také ekologickou stopu. Konkrétně by tato práce mohla také posloužit jako podkladový materiál, který by vedení obce mohlo využít například k sestavení vlastní SWOT analýzy nebo zvážit, zda se zapojit do místní Agendy 21.

Celkově lze shrnout, že i když obec dosáhla relativně dobrých výsledků, stále je prostor pro zlepšování. Proto by se vedení obce mělo více zajímat o vývoj jednotlivých indikátorů, stanovit si určité cíle, kterých by chtěla dosáhnout v rámci socioekonomické a environmentální oblasti za účelem přiblížit se udržitelnému rozvoji.

Seznam použité literatury

Knižní zdroje

BITTNER, Michal. *Úvod do udržitelného rozvoje: souvislosti environmentálního pilíře*. Brno: Masarykova univerzita, 2013. 250 s. ISBN 978-80-210-6622-9

BRUNDTLANDOVÁ, Gro Harlem. *Naše společná budoucnost*. Praha: Academia, 1991. 300 s. ISBN 80-85368-07-02

CARSON, Rachel. *Silent Spring*. Houghton Mifflin Company, 1962. 400 s. ISBN: 978 – 0618249060

COMMISSION OF THE EUROPEAN COMMUNITIES. *Treaty on European Union*. Lucemburk: Office for Official Publications of the European Communities, 1992. 253 s. ISBN 92-824-0959-7

DVORSKÝ, František. *Hradištský kraj: Strážnický okres*. Brno: GARN, 2009. 490 s.

EHRLICH, Paul. *The Population Bomb*. Buccaneer Books, 1968. 201 s. ISBN: 978 – 1568495873

HLAVÁČEK, Jiří. *Mezinárodní environmentální právo a ochrana životního prostředí*. Praha: Oeconomica, 2007. 231 s. ISBN 978-802-4512-969

JANČÁŘOVÁ, Ilona. *Ekologická politika*. Brno: Masarykova univerzita, 2004. 208 s. ISBN 80-210-3599-4

KAŠPAR, Jakub a Marie, PETROVÁ. *Místní Agenda 21: informace, postupy, kritéria*. Praha: MŽP, 2006. 55 s. ISBN 80-7212-435-8

LISA, Aleš a Lubomír PÁNA. *Environmentální politika*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2012. 184 s. ISBN 978-80-87472-16-3

NOVÁČEK, Pavel. *Udržitelný rozvoj*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2011. 430 s. ISBN 978-80-244-2795-9.

MAINER, Karel a kolektiv. *Udržitelný rozvoj území*. Praha: Grada Publishing, a. s., 2012. 256 s. ISBN 978-80-247-4198-7

MEZŘICKÝ, Václav. *Environmentální politika a udržitelný rozvoj*. Praha: Portál, 2005. 208 s. ISBN 80-7367-003-8

MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. *Státní politika životního prostředí*. Praha: MŽP, 2001. ISBN 80-7212-170-7

MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. *Státní politika životního prostředí*. Praha: MŽP, 2004. 56 s. ISBN 80-7212-283-5

MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ a RADA VÁDY pro UDRŽITELNÝ ROZVOJ. *Strategický rámec udržitelného rozvoje ČR*. Praha: MŽP, 2010. 97 s. ISBN 978-80-7212-536-4

MOLDAN, Bedřich. *Podmaněná planeta*. Praha: Karolinum, 2009. 419 s. ISBN 978-80-246-1580-6

POLÁŠKOVÁ, Anna a kolektiv. *Úvod do ekologie a ochrany životního prostředí*. Praha: Karolinu, 2011. 283 s. ISBN 978-80-246-1927-9

PORTER Gareth a Janet Welsh BROWN. *Global Environmental Politics. Dilemmas in World Politics*. Boulder, Colorado: WestviewPress, 1996. ISBN 0-81332181-6

RITSCHELOVÁ, Iva. *Úvod do politiky životního prostředí*. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem, 2002. 110 s. ISBN 8070444142

SOUKOPOVÁ, Jana a kolektiv. *Ekonomika životního prostředí*. Brno: Masarykova univerzita, 2011. 330 s. ISBN 978-80-210-5644-2

ŠOTKOVSKÝ, Ivan. *Demografie: teorie a praxe v regionálních souvislostech*. Ostrava: VŠB-TU Ostrava, 2013. 224 s. ISBN 978-80-248-3158-9

UNITED NATIONS. *Indicators of Sustainable Development: Guidelines and Methodologies*. New York, United Nations, 2007. 99 s. ISBN 978-92-1-104577-2

UNITED NATIONS. *The Millennium Development Goals Report 2015*. New Yourk: United Nations, 2015. 75 s. ISBN 978-92-1-101320-7

VLČKOVÁ, Jitka. *Průvodce ochranou životního prostředí pro veřejnou správu*. Praha: Ireas, 2008. 416 s. ISBN 978-80-86684-49-9

Internetové zdroje

BUSINESSINFO. *Evropská politika ochrany životního prostředí*[online]. 2009-05-30 [cit. 2016-01-18]. Dostupné z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/evropska-politika-ochrany-zivotniho-5151.html>>

CENIA. *Co je EMAS*[online]. © 2012 [cit. 2016-02-13]. Dostupné z WWW: <[http://www.cenia.cz/web/www/web-pub2.nsf/\\$pid/cenmsfzs9tos](http://www.cenia.cz/web/www/web-pub2.nsf/$pid/cenmsfzs9tos)>

CENIA. *Místní Agenda 21* [online]. © 2012 [cit. 2016-03-07]. Dostupné z WWW: <<http://www1.cenia.cz/www/ma21>>

CENIA. *o místní Agendě 21* [online]. © 2012 [cit. 2016-03-03]. Dostupné z WWW: <[http://www.cenia.cz/_C12571B20041E945.nsf/\\$pid/MZPMSFGSI0KM](http://www.cenia.cz/_C12571B20041E945.nsf/$pid/MZPMSFGSI0KM)>

CENIA. *Pátý akční program ES pro životní prostředí „Směrem k udržitelnosti“, na období 1993 – 2000*[online]. © 2012[cit. 2016-01-17]. Dostupné z WWW: <[http://www.cenia.cz/web/www/web-pub2.nsf/\\$pid/mzpmsfhuhxkf/\\$file/5_akcni_program_es.pdf](http://www.cenia.cz/web/www/web-pub2.nsf/$pid/mzpmsfhuhxkf/$file/5_akcni_program_es.pdf)>

CENIA. *Politika životního prostředí* [online]. © 2012[cit. 2016-01-30]. Dostupné z WWW: <<http://www1.cenia.cz/www/node/491>>

CENIA. *Životní prostředí v České republice 1989-2004* [online]. 2005 [cit. 2016-02-12]. Dostupné z WWW: <[http://www.cenia.cz/web/www/web-pub2.nsf/\\$pid/cenmsfp6khrr/\\$file/15let_5kor.pdf](http://www.cenia.cz/web/www/web-pub2.nsf/$pid/cenmsfp6khrr/$file/15let_5kor.pdf)>

CENTRUM pro OTÁZKY ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. *Co jsou indikátory* [online]. 2016 [cit. 2016-03-08]. Dostupné z WWW: <<https://www.czp.cuni.cz/czp/index.php/cz/oddeleni-indikatoru-environmentalni-udrizitelnosti/12-co-jsou-to-indikatory>>

CENTRUM pro OTÁZKY ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. *Limity a perspektivy Akčních programu ochrany životního prostředí* [online]. 2005-05-18 [cit. 2016-02-03]. Dostupné z WWW: <<http://www.czp.cuni.cz/info/EU/Integrace/3.htm>>

DOVEDNOSTI MANAŽERA. *Manažer a leader* [online]. 2016 [cit. 2016-03-12]. Dostupné z WWW: <<http://www.dovednostimanazera.cz/manazer-a-leader>>

DRBOHLAVOVÁ, Eva. *Co znamená to sprosté slovo lobbying?* [online]. 2013-05-21 [cit. 2016-02-21]. Dostupné z WWW: <<http://www.ekontech.cz/clanek/co-znamená-sproste-slovo-lobbying>>

EKOLIST: zprávy o přírodě, životním prostředí a ekologii. *Co přinesl Summit o udržitelném rozvoji* [online]. 2002-09-16 [cit. 2016-01-10]. Dostupné z WWW: <<http://ekolist.cz/cz/publicistika/nazory-a-komentare/co-prinesl-summit-o-udrizitelnem-rozvoji>>

EUROPA. *The Single European Act* [online]. 2010-10-26 [cit. 2016-02-10]. Dostupné z WWW: <<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=URISERV%3Axy0027>>

EUROSPKOP. *ČR a EU – životní prostředí* [online]. © 2005-2016 [cit. 2016-02-10]. Dostupné z WWW: <<https://www.euroskop.cz/9108/sekce/cr-a-eu---zivotni-prostredi/>>

EUROSKOP. *Životní prostředí* [online]. 2010 [cit. 2016-01-18]. Dostupné z WWW: <<https://www.euroskop.cz/8926/sekce/zivotni-prostredi/>>

EUROSTAT. *Indicators* [online]. 2016 [cit. 2016-03-31]. Dostupné z WWW: <<http://ec.europa.eu/eurostat/web/sdi/indicators>>

EVROPSKÁ KOMISE. *Amsterodamská smlouva* [online]. 1997-10-02 [cit. 2016-03-31]. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/ceskarepublika/pdf/amsterodamska_smlouva_cs.pdf>

EVROPSKÁ KOMISE. *Ode dneška do roku 2020: nový akční program EU pro životní prostředí* [online]. 2014-04-29 [cit. 2016-01-18]. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/environment/news/efe/articles/2014/04/article_20140429_02_cs.htm>

EVROPSKÁ KOMISE. *Strategie Evropa 2020 v kostce* [online]. 2014-11-28 [cit. 2016-02-03]. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/europe2020/europe-2020-in-a-nutshell/index_cs.htm>

EVROPSKÝ PARLAMENT. *Lisabonská strategie: konkurenceschopnější Evropa s více kvalitními pracovními příležitostmi* [online]. 2004-04-02 [cit. 2016-03-09]. Dostupné z WWW: <<http://www.europarl.europa.eu/highlights/cs/1001.html>>

GETTING to SUSTAINABILITY. *What is Sustainability?* [online]. © 2012 [cit. 2016-03-09]. Dostupné z WWW: <<http://www.gettingtosustainability.com.au/about-sustainability/>>

HRA o ZEMI. *Index lidského rozvoje* [online]. © 2007 [cit. 2016-03-08]. Dostupné z WWW: <[http://www.hraozemi.cz/index-lidskeho-rozvoje-\(hdi\).html](http://www.hraozemi.cz/index-lidskeho-rozvoje-(hdi).html)>

INDIKÁTROY UDRŽITELNÉHO ROZVOJE na MÍSTNÍ ÚROVNI. *Metodika výpočtu koeficientu ekologické stability KES* [online]. © 2016 [cit. 2016-04-05]. Dostupné z WWW: <<http://www.indikatory.eu/metodika-vypoctu-koeficientu-ekologicke-stability-kes>>

INFORMAČNÍ SYSTÉM ÚMLUVY o BIOLOGICKÉ ROZMANITOSTI. *Úmluva o biologické rozmanitosti* [online]. © 2016 [cit. 2016-02-01]. Dostupné z WWW: <<http://chm.nature.cz/umluva-o-biologicke-rozmanitosti-cbd/>>

MÁCOVÁ, Markéta. *Historie obce Velká nad Veličkou* [online]. 2003-01-06 [cit. 2016-02-22]. Dostupné z WWW: <<http://cyklotrasy.cz/encyklopedie/objekty1.phtml?id=72667>>

MANAGEMENT MÁNIA. *SWOT analýza* [online]. 2016-03-09 [cit. 2016-03-14]. Dostupné z WWW: <<https://managementmania.com/cs/swot-analyza>>

MEJSTŘÍKOVÁ, Alena. *Místní Agenda 21* [online]. 2008-11-20 [cit. 2016-03-02]. Dostupné z WWW: <<http://obcan.ecn.cz/index.shtml?w=u&x=1923253>>

MÍSTNÍ AGENDA 21. *Kritéria MA21* [online]. © 2012 [cit. 2016-03-07]. Dostupné z WWW:

<<http://ma21.cenia.cz/Z%C3%A1kladn%C3%ADinformaceoMA21/Kriteriama21/tabid/93/language/cs-CZ/Default.aspx>>

MINISTERSTVO PRÁCE a SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Nový ukazatel registrované nezaměstnanosti v ČR* [online]. 2012-11-07 [cit. 2016-04-03]. Dostupné z WWW: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/13857/podil_nezamestnanych.pdf>

MINISTERSTVO pro MÍSTNÍ ROZVOJ ČR. *Koncepce podpory Místní Agendy 21 v ČR do roku 2020* [online]. © 2012 [cit. 2016-03-07]. Dostupné z WWW: <<http://www.mmr.cz/getmedia/93d9e2b3-c631-4a12-9aba-6982f3c07490/Koncepce-MA21.pdf>>

MINISTERSTVO pro MÍSTNÍ ROZVOJ ČR. *Pracovní skupina pro udržitelný rozvoj: Základní dokumenty* [online]. © 2012 [cit. 2016-02-03]. Dostupné z WWW: <<http://www.mmr.cz/cs/Microsites/PSUR/Uvodni-informace-o-udrzitelnem-rozvoji/Zakladni-dokumenty>>

MINISTERSTVO pro MÍSTNÍ ROZVOJ ČR. *Vymezení pojmu udržitelný rozvoj* [online]. © 2012 [cit. 22. 2. 2015]. Dostupné z http://www.uur.cz/principy/konference/KapitolaA%5CA11_VymezeniPojmuUdrzitelnehoRozvoje_20060919.pdf

MINISTERSTVO pro MÍSTNÍ ROZVOJ ČR. *Základní pojetí konceptu udržitelného rozvoje* [online]. © 2012 [cit. 2016-02-15]. Dostupné z WWW: <<http://www.mmr.cz/cs/Microsites/PSUR/Uvodni-informace-o-udrzitelnem-rozvoji/Zakladni-pojeti-konceptu-udrzitelneho-rozvoje>>

MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ. *Světový summit o udržitelném rozvoji* [online]. 2003-10-02 [cit. 2016-01-10]. Dostupné z WWW:

<http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/cr_v_mezinarodnich_organizacich/osn/svetovy_summit.html>

MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. *EMAS* [online]. © 2008–2015 [cit. 2016-02-13]. Dostupné z WWW: <<http://www.mzp.cz/cz/emas>>

MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. *Environmentální politika a nástroje* [online]. © 2008–2015 [cit. 2016-01-22]. Dostupné z WWW: <http://www.mzp.cz/cz/environmentalni_politika_nastroje>

MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. *Kjótský protokol k rámcové úmluvě OSN o změně klimatu* [online]. © 2008–2015 [cit. 2016-02-01]. Dostupné z WWW: <http://www.mzp.cz/cz/kjotsky_protokol>

MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. *Státní politika životního prostředí ČR* [online]. © 2008–2015 [cit. 2016-02-10]. Dostupné z WWW: <http://www.mzp.cz/cz/statni_politika_zivotniho_prostredi>

MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. *Státní politika životního prostředí České republiky 2012-2020* [online]. 2016-09 [cit. 2016-02-10]. Dostupné z WWW: <[http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/statni_politika_zivotniho_prostredi/\\$FILE/OEDN-statni_politika_zp-20130110.pdf.pdf](http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/statni_politika_zivotniho_prostredi/$FILE/OEDN-statni_politika_zp-20130110.pdf.pdf)>

MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. *Strategický rámec udržitelného rozvoje České republiky* [online]. © 2008–2015 [cit. 2016-03-06]. Dostupné z WWW: <http://www.mzp.cz/cz/strategie_udrzitelneho_rozvoje>

MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. *Udržitelný rozvoj* [online]. © 2008–2015 [cit. 2016-03-01]. Dostupné z WWW: <http://www.mzp.cz/cz/udrzitelny_rozvoj>

MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. *Vyhodnocení plnění Státní politiky životního prostředí České republiky (za období 2004 – 2010)* [online]. © 2008–2015 [cit. 2016-02-10]. Dostupné z WWW: <[http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/statni_politika_zivotniho_prostredi/\\$FILE/OEDN-vyhodnoceni_spzp-20111111.pdf.pdf](http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/statni_politika_zivotniho_prostredi/$FILE/OEDN-vyhodnoceni_spzp-20111111.pdf.pdf)>

NÁRODNÍ SÍŤ ZDRAVÝCH MĚST ČR. *Místní Agenda 21* [online]. © 2016 [cit. 2016-03-07]. Dostupné z WWW: <<http://zdravamesta.cz/index.shtml?apc=r2081922t>>

NÁRODNÍ SÍŤ ZDRAVÝCH MĚST ČR. *Společné evropské indikátory* [online]. © 2016 [cit. 2016-03-08]. Dostupné z WWW:

<http://www.nszm.cz/cb21/archiv/projekty/projekty04/VZMZP04/4_Indikatory_text.pdf>

ORGANIZACE SPOJENÝCH NÁRODŮ. *OSN: Ramcová úmluva OSN o změně klimatu ze dne 9. května 1992* [online]. OSN [9. 5. 1992]. Dostupné z: http://amper.ped.muni.cz/gw/unfccc_cz/ramcova_umluva.pdf

RADA EVROPSKÉ UNIE. *Obnovená strategie EU pro udržitelný rozvoj* [online]. 2006-06-09 [cit. 2016-02-03]. Dostupné z WWW:

<<http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=CS&f=ST%2010117%202006%20INIT>>

REGIONÁLNÍ INFORMAČNÍ SYSTÉM. *Velká nad Veličkou* [online]. © 2012 – 2014 [cit. 2016-02-22]. Dostupné z WWW:

<<http://www.risy.cz/cs/vyhledavace/obce/detail?zuj=586714>>

SLOVNÍK CIZÍCH SLOV. *Pojem environmentální* [online]. 2005 [cit. 2016-01-25]. Dostupné z WWW: <<http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/environmentalni>>

STUDIJNÍ POLITOLOGICKÝ SERVER. *Agenda 21* [online]. 2004-12-23 [cit. 2016-03-02]. Dostupné z WWW: < <http://policy.euweb.cz/view.php?id=26>>

SUSTAINABLE DEVELOPMENT. *United Nations Conference on Sustainable Development, Rio+20* [online]. 2015 [cit. 2016-03-06]. Dostupné z WWW: <<https://sustainabledevelopment.un.org/rio20>>

ŠIMÍČKOVÁ, Marcela. *Environmentální politika* [online]. Ostrava: Ostravská univerzita, 2011 [cit. 2016-01-09]. Dostupné z WWW: <http://projekty.osu.cz/pvsos/doc/environmentalni_politika.pdf>

TÝMOVÁ INICIATIVA pro MÍSTNÍ UDRŽITELNÝ ROZVOJ. *Indikátory udržitelného rozvoje* [online]. 2001 [cit. 2016-03-07]. Dostupné z WWW: <<http://www.timur.cz/indikatory/indikatory-udrzitelneho-rozvoje-6.html>>

UNEP. *Program OSN pro životní prostředí* [online]. 2005 [cit. 2016-01-22]. Dostupné z WWW: <<http://www.unep.cz/unep.php>>

UNITED NATIONS. *Cíle udržitelného rozvoje (SDGs) 2015-2030* [online]. 2015 [cit. 2016-03-03]. Dostupné z WWW: < <http://www.osn.cz/osn/hlavni-temata/cile-udrzitelneho-rozvoje-sdgs-2015-2030/>>

UNITED NATIONS. *General assembly: World Charter for Nature* [online]. 1982 [cit. 2016-01-30]. Dostupné z WWW: <<http://www.un.org/documents/ga/res/37/a37r007.htm>>

UNITED NATIONS. *The millenium Development Goals Report* [online]. Červen 2012 [cit. 2016-03-03]. Dostupné z WWW: <<http://www.un.org/millenniumgoals/pdf/MDG%20Report%202012.pdf>>

UNITED NATIONS DEVELOPMENT PROGRAMME. *Human Development Index (HDI)* [online]. 2015 [cit. 2016-03-21]. Dostupné z WWW: <<http://hdr.undp.org/en/content/human-development-index-hdi>>

UNITED NATIONS DIVISION FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT. *Agenda 21* [online]. 1992 [cit. 2016-03-02]. Dostupné z WWW: <<https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/Agenda21.pdf>>

ÚŘEDNÍ VĚSTNÍK EU. *Konsolidované znění smlouvy o fungování Evropské unie* [online]. 2010-02-30 [cit. 2016-02-03]. Dostupné z WWW: <http://www.euroskop.cz/gallery/54/16344-konsolidovane_fungovani_eu.pdf>

VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY. *Rada vlády pro udržitelný rozvoj* [online]. 2009 [cit. 2016-03-06]. Dostupné z WWW: <<http://www.vlada.cz/cz/ppov/rada-vlady-pro-udrzitelny-rozvoj-120432/>>

ZELENÁ ŽIVOTU. *Společné evropské indikátory* [online]. 2016 [cit. 2016-03-08]. Dostupné z WWW: <<http://www.zelenazivotu.cz/index.php/component/content/article/4-novinky/15-spolene-evropske-indikatory>>

Legislativa

Zákon č. 17/1992 ze dne 5. prosince 1991 o životním prostředí. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1991, částka 4, s. 81-82. Dostupný také z WWW: <<http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/ViewFile.aspx?type=c&id=2527>>

Ostatní

EVROPSKÁ KOMISE. *Evropská komise vítá novou Agendu OSN pro udržitelný rozvoj do roku 2030*. Tisková zpráva ze dne 25. září 2016, Brusel. [cit. 2016-03-05].

FRÍZLOVÁ, Iveta, Otto MERTENS, Jana STROHALMOVÁ a Isabela TOMANOVÁ. *Politika životního prostředí v ČR: aplikace konceptů analýzy policy* [online]. Brno:

Masarykova univerzita, 2007 [cit. 2016-02-18]. Dostupné z WWW: <http://www.iips.cz/userfiles/file/wp_22_zivotni_prostredi.pdf>

KRÁL, Aleš. *Význam Konference OSN o životním prostředí a rozvoji z r. 1992 pro mezinárodní právo životního prostředí*. Plzeň, 2012. Diplomová práce. Západočeská univerzita v Plzni. Fakulta právnická.

LEIMEROVÁ, Magdalena. *Vývoj a orientace české environmentální politiky v historickém a geopolitickém kontextu*. Praha, 2015. Diplomová práce. Vysoká škola ekonomická. Fakulta mezinárodních vztahů.

TOJČÍKOVÁ, Eva. *Environmentální politika Evropské unie*. Brno, 2010. Bakalářská práce. Masarykova univerzita. Ekonomicko-správní fakulta. Katedra ekonomie.

MASARYKOVA ZÁKLADNÍ ŠKOLA VELKÁ nad VELIČKOU. *Výroční zpráva o činnostech základní školy ve školním roce 2013/2014*. Velká nad Veličkou, 23. 6. 2014.

VLÁDA ČR. *Státní politika životního prostředí: Dokument schválený vládou ČR dne 23. 8. 1995*. Zpravodaj MŽP: Příloha. Říjen 1995, č. 10.

Seznam obrázků

Obrázek č. 2.1: Pilíře udržitelného rozvoje

Obrázek č. 3.1: Typy věkových pyramid podle A. G. Sundbärga

Seznam grafů

Graf č. 3.1: Podíl nezaměstnaných osob v obci Velká nad Veličkou

Seznam tabulek

Tabulka č. 2.1: Plnění MDGs (Zpráva z roku 2015)

Tabulka č. 2.2: Indikátorové skupiny dle Komise OSN pro SD

Tabulka č. 2.3: Společné evropské indikátory

Tabulka č. 2.4: Indikátory SD ECI/TIMUR

Tabulka č. 3.1: Socioekonomické indikátory

Tabulka č. 3.2: Věková struktura obyvatelstva obce Velká nad Veličkou

Tabulka č. 3.3: Přirozený přírůstek obyvatel v obci Velká nad Veličkou

Tabulka č. 3.4: Index stáří v obci Velká nad Veličkou (v %)

Tabulka č. 3.5: Index stáří v rámci okresů Jihomoravského kraje (v %)

Tabulka č. 3.6: Index stáří v rámci krajů ČR (v %)

Tabulka č. 3.7: Podíl nezaměstnaných osob v rámci okresů Jihomoravského kraje

Tabulka č. 3.8: Podíl nezaměstnaných osob v rámci krajů ČR

Tabulka č. 3.9: Celková likvidita obce Velká nad Veličkou

Tabulka č. 3.10: Environmentální ukazatele

Tabulka č. 3.11: Kvalita pitné vody v obci dle hlavních parametrů

Tabulka č. 3.12: K_{ES} obce Velká nad Veličkou

Tabulka č. 3.13: K_{ES} v rámci krajů ČR v roce 2014

Tabulka č. 3.14: Shrnutí výsledků indikátorů v rámci socioekonomického a environmentálního pilíře

Tabulka č. 4.1: SWOT analýza obce Velká nad Veličkou

Seznam vzorců

Vzorec (3.1) Přirozený přírůstek obyvatel

Vzorec (3.2) Index stáří

Vzorec (3.3) Podíl nezaměstnaných osob

Vzorec (3.4) Celková likvidita obce

Vzorec (3.5) Podíl domů napojených na ČOV

Vzorec (3.6) Koeficient ekologické stability

Seznam zkratk

CBD	Úmluva o biologické rozmanitosti
CENIA	Česká informační agentura životního prostředí
CITES	Úmluva o mezinárodním obchodu s ohroženými druhy volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin
CSD	Komise pro udržitelný rozvoj
ČOV	Čistička odpadních vod
ČR	Česká republika
ČSÚ	Český statistický úřad
EAP	Akční program pro životní prostředí
ECI	Společné evropské indikátory
ECOSOC	Hospodářská a sociální rada OSN
EECONET	Evropská ekologická síť
EHS	Evropské hospodářské společenství
EMAS	Program systému environmentálního řízení a auditu
EMS	Systém environmentálního managementu
EP	Environmentální politika
ES	Evropské společenství
ESUO	Evropské společenství uhlí a oceli
EU	Evropská unie
EURATOM	Evropské společenství pro atomovou energii
FAO	Organizace OSN pro výživu a zemědělství
G77	Rozvojové země
GMO	Geneticky modifikované organizmy
GNI	Hrubý národní příjem na obyvatele
HDI	Index lidského rozvoje

HDP	Hrubý domácí produkt
HLPF	Politické fórum na vysoké úrovni
CHKO	Chráněná krajinná oblast
CHKO	Chráněná krajinná oblast
IPCC	Mezivládní panel o klimatické změně
IPPC	Integrovaná prevence a omezování znečištění
JEA	Jednotný evropský akt
K _{ES}	Koeficient ekologické stability
MA21	Místní agenda 21
MAS	Místní akční skupina
MDGs	Rozvojové cíle milénia
MEP	Mezinárodní environmentální politika
MMF	Mezinárodní měnový fond
MMR	Ministerstvo pro místní rozvoj
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
MŽP	Ministerstvo životního prostředí
NATURA 2000	Soustava chráněných území
OECD	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
OSN	Organizace spojených národů
PNO	Podíl nezaměstnaných osob
SD	Udržitelný rozvoj
SDGs	Cíle udržitelného rozvoje
SPŽP	Státní politiky životního prostředí
SRSD	Strategický rámec udržitelného rozvoje
SSD	Strategie udržitelného rozvoje
SWOT	Analýza silných a slabých stránek, příležitostí a hrozeb

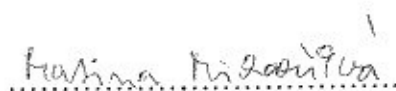
TIMUR	Týmová iniciativa pro udržitelný rozvoj
UNCED	Konference OSN o životním prostředí a rozvoji
UNCSD	Konference OSN o udržitelném rozvoji
UNDP	Rozvojový program OSN
UNEP	Program OSN pro životní prostředí
UNESCO	Organizace OSN pro výchovu, vědu a kulturu
UNFCCC	Rámcová úmluva OSN o změně klimatu
WB	Světová banka
WCED	Světová komise pro životní prostředí a rozvoj
WSSD	Světový summit o udržitelném rozvoji
WTO	Světová obchodní organizace
ŽP	Životní prostředí

Prohlášení o využití výsledků diplomové práce

Prohlašuji, že

- jsem byla seznámena s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, diplomovou práci užít (§35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že diplomová práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího diplomové práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o diplomové práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, diplomovou práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat při měřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne 22. dubna 2016

Bc. Martina Michalčíková